

FÖLDRAJZ (FÖLDÜNK ÉS KÖRNYEZETÜNK)

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

Az érettségi vizsgán a vizsgázónak a földrajzi-környezeti **ismereteiről**, valamint az alábbi földrajzzal kapcsolatos **kompetenciáknak** – adott vizsgaszintnek megfelelő – elsajátításáról kell számot adnia:

- földrajzi-környezeti ismeretek alkalmazása a mindennapokban tapasztalható természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jelenségek, folyamatok magyarázatában, értelmezésében;
- különböző fajtájú térképeken közölt információk olvasása, értelmezése;
- kontúrtérképes feladatok megoldása;
- egyszerű gyakorlati és alapvető számítási feladatok elvégzése, az eredmények értelmezése;
- földrajzi-környezeti tartalmú információkkal kapcsolatos egyszerű vázlatrajzok, folyamatábrák, keresztmetszeti rajzok és térképvázlatok készítése;
- szövegalkotás és szövegértés földrajzi tartalmú témákhoz kapcsolódóan;
- az ismeretanyag belső összefüggéseinek felismerése, több témakör ismeretanyagának logikai összekapcsolását igénylő, összetett feladatok megoldása;
- földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók használata, információk feldolgozása, értelmezése és etikus felhasználása;
- földrajzi-környezeti szemlélet és gondolkodásmód alkalmazása feladatmegoldások, szóbeli és írásbeli témakifejtések során.

A földrajz érettségi vizsgakövetelmény tartalmazza az általános iskolai regionális földrajzi tananyagot is. Ezért a vizsga sikeres teljesítéséhez szükség van az általános iskolában tanultak szintézisére, valamint a középiskolában elsajátított ismeretek alapján történő újraértelmezésére. A részletes vizsgakövetelményekben nincs felsorolva a vizsga sikeres teljesítéséhez szükséges topográfiai követelmény, a kerettantervben megadott topográfiai fogalmak egyben a vizsgakövetelményt is jelentik. Az általános fogalmakat csak abban az esetben emeli ki a követelményrendszer, ha azok eltérnek a korábban megszokott gyakorlattól. Az egyes témakörök eltérő részletezettséggel jelennek meg. Részletesebb kifejtés akkor olvasható, ha a hagyományoshoz képest új ismeretekkel és képességekkel kapcsolatos követelmények fogalmazódnak meg.

A közép- és emelt szintű részletes vizsgakövetelményeket tartalmazó táblázatban az emelt szint oszlopa csak a középszintet meghaladó követelményeket tartalmazza, de az emelt szintű vizsga természetesen magába foglalja a középszintű követelményeket is.

B) TÉMAKÖRÖK

1. Térképi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint

1.1. A térkép	Magyarázza a kicsinyítés mértéke és a méretarány közötti kapcsolatot. Ismertesse a domborzatábrázolás különböző módszereit. Ismerje fel térképen a domborzati formákat. Használja információszerezés során és feladatokban a szintvonal, a magassági számok és a relatív magasság fogalmát. Ismerje a földrajzi fókálózat jellemzőit. Készítsen térkép vázlatot, és alakítsa ki a jelrendszerét. Használja feladatmegoldásai során a tematikus térképen közölt információkat.	Ismertesse a térképkészítés fejlődését, tudjon olyan korlátokat és vívmányokat említeni, amelyek befolyásolták. Következtessen a nagy, a közepes és a kis méretarányú, illetve különböző tartalmú térképek felhasználási lehetőségeire. Igazolja példákkal, hogy a térképek készítésekor a különböző ábrázolási célok érdekében különböző módszereket alkalmaznak. A vetület fogalma, a legelterjedtebb vetülettípusok és jellemzőik összehasonlítása, alkalmazhatóságuk korlátai.
1.2. Tájékozódás a térképen és a térképpel	Értelmezze a térkép jelei, színei és számai által közölt információkat. Mérjen és határozzon meg távolságot térképi egyenes és görbe vonal mentén különböző eszközök segítségével. Oldjon meg egyszerű számítási feladatokat a méretarány felhasználásával. Olvassa le a tényleges magasságot, számítsa ki a viszonylagos magasságot térképi információk alapján. Végezzen helymeghatározási és tájékozódási feladatokat térképen és térképpel. Oldjon meg tájékozódási, számítási	Határozzon meg távolságot az Egyenlítő vagy valamely hosszúsági kör mentén fókálózat segítségével. Számítson területet arányszám felhasználásával. Oldjon meg a méretarány használatát igénylő számítási feladatokat. Szerkesszen metszetet a szintvonalas térkép alapján.

	feladatokat a fókálózat használatával. Olvasson le információkat különböző méretarányú és tartalmú térképekről és tömbszelvényekről, elemezze és vesse össze azokat. Végezzen összehasonlító elemzést tematikus térképekkel.	
1.3. Távérzékelés és térinformatika	Ismertesse a légi- és az űrfelvételek felhasználási lehetőségeit, tudjon példát mondani alkalmazásukra. Azonosítson környezeti elemeket térképvázzal vagy térképpel történő összevetés alapján légi- és űrfelvételeken. Ismerje a GPS működési elvét és jelentőségét.	Ismertesse a műholdak csoportosítását pályatípus és feladat alapján. Emelje ki a földmegfigyelő műholdcsaládokat. Mutassa be a műholdfelvételek készítésének elvét, a műholdfelvételek típusait és alkalmazásuk lehetőségeit. Olvasson le tényeket légi- és űrfelvételekről. Ismertesse a földrajzi információs rendszer (GIS) szerepét.

2. Kozmikus környezetünk

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. A csillagászati ismeretek fejlődése. A Világegyetem	Ismertesse a Naprendszer helyét, a Tejútrendszer alakját, méreteit. Igazodjon el a csillagászati nagyságrendekben. Különítse el a csillagok és a bolygók tartalmi jegyeit.	Mutassa be a naptávolság, a hőmérséklet és az anyageloszlás összefüggéseit. Ismertesse a csillagászat történeti fejlődésének jelentősebb állomásait. Értelmezze a csillagképek látszólagosságát, tudjon példákat mondani.
2.2. A Nap és kísérői	Sorolja fel a Naprendszert alkotó égitesteket. Ismertesse a Nap jellemzőit (mérete, távolsága a Földtől, anyagi összetétele, belső és felszíni hőmérséklete). Mutassa be a Nap földi életet meghatározó szerepét, legfontosabb sugárzásait és azok légköri következményeit. Tudja megkülönböztetni a nap- és holdfogyatkozás kialakulásának okait.	Ismertesse a Nap gömbhéjas szerkezetét, a Nap szféráinak jelenségeit és ezek hatását a földi életre.

	Sorolja fel a Föld- és a Jupiter-típusú bolygókat, sorrendjüket, mutassa be közös és egyedi jellemzőiket. Ismertesse a Hold mozgásának	Elemesse a Naprendszer bolygóiról készült adatsorokat. Magyarázza meg a holdfázisok és a nap- és holdfogyatkozások
	sajátosságát, értse a holdfázisok váltakozásának okát. Különböztesse meg a nap- és a holdfogyatkozás jelenségét, valamint okait. Magyarázza a meteor és meteorit közötti különbséget.	kialakulását, készítsen egyszerű ábrát a jelenségekről. Jellemezze a Hold felszínét, bizonyítsa a felszíni hőmérséklet és a légkörihiány összefüggését. Magyarázza a törpebolygó mint égitest kialakulását. Mutassa be az üstökösök felépítésének jellemzőit, mozgásának jellemzőit, jellegzetes formájuk kialakulását.
2.3. A Föld és mozgásai Tengely körüli forgás	Legyen tisztában a Föld méreteivel (sugár, Egyenlítő). Ismertesse az eltérítő erő hatásait. Mutassa be egyszerű rajzzal a napsugarak hajlásszöge és a szoláris éghajlati övezetek kialakulása közötti összefüggést. Magyarázza a nappalok és az éjszakák váltakozását. Ismerje az égitestek látszólagos napi K-Ny-i járását, a forgás Ny-K-i irányát. Alkalmazza az alapvető átváltásokat: 15 hosszúsági fok = 1 óra időkülönbség = 1 időzóna, 1 hosszúsági fok = 4 perc időkülönbség. Számítsa ki a helyi és a zónaidőt.	Bizonyítsa a Föld alakja és tengely körüli forgása közötti összefüggést. Hasonlítsa össze a Vénusz, a Mars és a Föld felszíni és légköri folyamatait.

Nap körüli keringés	Ismerje a keringés pályájának jellemzőit, a keringés idejét. Értelmezzen a keringéssel kapcsolatos ábrákat. Ismerje a tavaszi és az őszi napéjegyenlőség, a nyári és a téli napforduló fogalmát és időpontját. Mutassa be a forgástengely ferdesége és az évszakok kialakulása közötti összefüggést.	Magyarázza meg a nappalok és éjszakák hosszának a változását. Számítsa ki a Nap delelési magasságát a nevezetes időpontokban bármely földrajzi helyen. Alkalmazza feladatmegoldás során a dátumválasztó vonal következményét.
2.4. Az űrkutatás szerepe a Naprendszer megismerésében	Mondjon példákat az űrkutatás eredményeinek gyakorlati hasznosítására. Nevezzen meg az űrkutatáshoz kapcsolódó magyar vonatkozású eredményeket.	Mutassa be az űrkutatás legfontosabb mérőföldköveit. Sorolja fel az űrkutatás eszközeit, és ismerje azok funkcióit. Ismertesse a mesterséges holdak típusait és szerepüket a mindennapi életben. Mutassa be a mesterséges égitestek, szondák jelentőségét a Naprendszer, a Tejútrendszer és más galaxisok, exobolygók megismerésében szövegek alapján.

3. A geoszférák földrajza

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. A kőzetburok		
3.1.1. Földtörténet	Ismertesse a földtörténeti korbeosztás nagy egységeit. Tudja időbeli sorrendjüket és hozzávetőleges időtartamukat, ismerje az egyes földtörténeti idők meghatározó eseményeit, képződményeit, területi előfordulásukat. Fogalmazza meg a légkör, a vízburrok és a bioszféra fejlődésének kapcsolatát a földtörténeti eseményekkel.	Hasonlítsa össze a relatív és az abszolút kormeghatározás elveit, módszereit. Értelmezze a geoszférák fejlődését és azok kölcsönhatásait (öslégkör, ósóceán, bioszféra). Ismertesse az őskontinensek (Pangea, Laurázsia, Gondwana) kialakulásának folyamatát, feldarabolódásuk és összekapcsolódásuk következményeit. Legyen tisztában a jégkorszak fogalmával, tudjon következményeket említeni.

3.1.2. A Föld gömbhéjas szerkezetének jellemzői	Mutassa be a Föld gömbhéjas szerkezetét, tudjon a témához kapcsolódó ábrát elemezni. Ismertesse ábrák segítségével a Föld belsejének fizikai jellemzőit, és tudjon példát mondani következményeire. Értelmezze az asztenoszféra áramlásainak és a kőzetlemezek mozgásainak kapcsolatát. Mutassa be a geotermikus gradiens gazdasági jelentőségét példák alapján.	Igazolja példákkal a geoszférák közötti kapcsolatokat. Hasonlítsa össze adatok és ábrák alapján az egyes gömbhéjak jellemző kémiai, ásványtani összetételét, hőmérsékleti, nyomás- és sűrűségviszonyait. Mutassa be a földmágnesség és a tájékozódás kapcsolatát.
3.1.3. A kőzetlemezek és – mozgásaik következményei	Ismerje a kőzetlemez és a földkéreg fogalmát, jellemezze a szerkezetét. Hasonlítsa össze a kontinentális, az óceáni kőzetlemezt. Nevezze meg és csoportosítsa felépítésük szerint a nagy kőzetlemezeket. Mutassa be a lemezmozgások okait, típusait és azok következményeit.	Készítsen önállóan ábrát a kőzetburok felépítéséről. Soroljon fel topográfiai példákat a kőzetlemez-határokra, és mutassa meg, ismerje fel azokat a térképen. Mutassa be a geológiai erők megnyilvánulásait a kőzetlemezek mozgásának és következményeinek összekapcsolásával. Készítsen és magyarázzon
	Értelmezze a vulkáni tevékenység és a kőzetlemez-mozgások kapcsolatát. Mutassa be ábra segítségével a magmás ércképződés folyamatát. Csoportosítsa a vulkánokat működésük, alakjuk és a kitörés helye szerint. Mutasson meg térképen és ismerjen fel térképvázlatban vulkáni övezeteket és vulkánokat.	kőzetlemez-mozgásokkal kapcsolatos folyamatábrákat. Ismertesse a vulkáni működés jellegét és helyét meghatározó tényezőket. Magyarázza a nehéz-, a színes- és nemesfémércek képződését, és támassza alá ezt példákkal. Magyarázza példa segítségével az ún. „forró pontok” feletti vulkánosságot.

	Mondjon példát az utóműködésre és annak gazdasági jelentőségére. Magyarázza a földrengés kialakulásának okát, kapcsolatát a vulkánossággal és a lemezszegélyekkel. Mondjon példákat a pusztítás elleni védekezés és kárenyhítés lehetőségeire.	Ismerje a földrengéserősség mérésének elvét, a rengések kísérőjelenségeit. Ismerje a rengésfészek, rengésközpont kapcsolatát.
3.1.4. A hegységképződés	Mutassa be a hegységképződés típusait, kapcsolatát a kőzetlemezek tulajdonságaival és mozgásaival. Mondjon ezekre példákat. Ismertesse a gyűrődés és a vetődés folyamatát, összefüggésüket a szerkezeti mozgásokkal, illetve a gyűrt- és röghegységek kialakulásával. Mondjon példákat típusaikra, formáikra. Különböztesse meg ábrákon, képeken a gyűrt- és a röghegységeket formakincsük alapján. Csoportosítsa a hegységeket szerkezetük, magasságuk és formakincsük alapján.	Mutassa be a hegységképződési szakaszok összefüggéseit. Rajzoljon és elemezzen a hegységképződéshez kapcsolódó egyszerű folyamatábrákat.
3.1.5. A kőzetburrok (litoszféra) építőkövei, ásványkincsek	Hasonlítsa össze az ásványok és a kőzetek jellemzőit. Ismertesse a kőszenek, a kősó és a szénhidrogének keletkezését. Sorolja be keletkezés szerint, csoportosítsa és ismerje fel az alábbi ásványokat, kőzeteket: kősó, mészkő, dolomit, homok, homokkő, lösz, kőszénfajták, kőolaj, agyag, bauxit, gránit, andezit, bazalt, riolit, vulkáni tufák, márvány, palás kőzetek.	Magyarázza és mutassa be példákon a lemezmozgások, a kőzetek keletkezése és átalakulása kapcsolatát, a kőzetek anyagainak körforgását. Ismerje fel a kéregszerkezet és az ásványkincsek előfordulása közötti kapcsolatokat. Csoportosítsa összetételük alapján a magmás kőzeteket. Mutassa be a magmás és üledékes

	Mondjon példát az előfordulásukra és a felhasználásukra. Jellemezze a bazaltot, az andezitet és tufáikat, a gránitot, a mészkövet és a lösz. Mutassa be az ércek gazdasági hasznosítását példák alapján. Ismertesse a kőszenek és a szénhidrogének keletkezését. Ismerje fel a bányászat, a fosszilis energiahordozók kitermelésének és felhasználásának környezeti következményeit információgyűjtés és –feldolgozás alapján.	ércképződést. Értelmezze a nagy tömegű kőzetátalakítás és a fenntarthatóság kapcsolatát. Mutassa be a bányászat károkozásának mérséklését és a rekultiváció lehetőségeit példákban.
3.1.6. A Föld nagyszerkezeti egységei	Ismertesse a Föld nagyszerkezeti egységeit. Tudjon példákat mondani a nagyszerkezeti egységek előfordulására, és mutassa meg ezeket a térképen, ismerje fel a térképábrán. Mutassa be a nagyszerkezeti egységek és a jellemző ásványkincselőfordulások kapcsolatát.	Mutassa be a Föld nagyszerkezeti egységeinek kialakulását és átalakulásukat a földtörténeti idők folyamán. Ismerje fel, különböztesse meg képeken, ábrákon a nagyszerkezeti egységeket. Magyarázza a nagyszerkezeti egységek formakincsének kialakulását.
Ősföldek	Mutassa be ábra és kép segítségével az ősföldek, a röghegységek és a gyűrthegységek formakincsét. Ismertesse az ősmasszívumok szerkezeti (fedett, fedetlen) és morfológiai (hegyvidék, lépcsős vidék, letarolt síkság, táblás vidék) típusait.	
Röghegységek	Ismertesse a Kaledóniai-, a Variszkuszi-hegységrendszer tagjait, jellemezze a szerkezetüket.	
Gyűrthegységek	Sorolja fel az Eurázsiai- és a Pacifikus-hegységrendszer tagjait. Hasonlítsa össze a két hegységrendszert.	

Süllyedékterületek, síkságok	Csoportosítsa a síkságokat tengerszint feletti magasságuk és keletkezésük szerint. Tudjon példát az egyes típusokra. Mutassa be gazdasági jelentőségüket	
3.1.7. A földfelszín formálódása	Támassza alá példákkal a geológiai és a földrajzi erők (köztük az ember), valamint az ember szerepét a	Értelmezze a geológiai erők és a földrajzi erők harcát. Mutassa be a földrajzi erők
	felszínformálódásban (lepusztulás, szállítás, felhalmozás). Ismerje fel képeken, ábrákon, modelleken a felszínformákat (mélyföld, alföld, fennsík, dombság, közép-hegység, magashegység, völgy, medence, hátság). Mondjon példát az egyes felszínformákra a kontinensek és hazánk területéről. Mutassa meg a térképen és ismerje fel a térképábrázolásban. Ismerje fel a földrajzi erőket az aprózódás és a mállás; a lepusztulás és a felhalmozódás, feltöltődés; az üledékképződés és az üledékes közetek keletkezése folyamatában.	munkája és a földrajzi övezetesség összefüggéseit. Ismerje fel, különböztesse meg képeken, ábrákon a felszínformákhoz kapcsolódó tájakat, helyezze el ezeket a kontinenseken és a földrajzi övezetekben. Különböztesse meg a kontinensek területét gyarapító és fogyasztó folyamatokat. Mutassa be a szárazföldrak és a tengerek mindenkorai földgömbi helyzetének természetföldrajzi és környezeti következményeit a mai földrészek kialakulásához vezető állapotok példáin.
3.1.8. A talaj	Ismertesse a talaj szerkezetét, szintjeinek jellemzőit. Nevezze meg és jellemezze az elterjedt zonális és azonális talajokat (pl. mezőségi talaj, barna erdei talaj, podzol, trópusi vörösföld, szikes), tudjon példát mondani földrajzi elhelyezkedésükre.	Mutassa be a talajképződés folyamatát. Jellemezze a talajt mint a társadalmigazdasági folyamatok miatt legsérülékenyebb környezeti képződményt. Mutassa be az elterjedt zonális és azonális talajok kialakításában szerepet játszó tényezőket, bizonyítsa az éghajlat meghatározó szerepét. Mutassa be tematikus térképek összevetésével az éghajlat, a talajtípusok és a gazdálkodás összefüggéseit.

	Mutassa be példák alapján a talajt veszélyeztető környezeti folyamatokat és a veszély mérséklésének lehetőségeit.	Bizonyítsa a domborzati jellemzők, a gazdálkodási mód és a talajpusztulás összefüggéseit. Igazolja példák alapján a fenntarthatóság és a talaj kapcsolatát a különböző éghajlati övekben. Mutassa be a talaj környezeti hatásjelző szerepét.
3.2. A levegőburok		
3.2.1. A légkör kialakulása, anyaga és szerkezete	Sorolja fel és csoportosítsa a légkört alkotó anyagokat. Ismertesse a légkör szerkezeti felépítését, a szférák jellemzőit és a	Ismertesse a légkör fejlődését, összetételének változását, az ózonréteg kialakulását.
	bennük lezajló változások lényegét. Elemezzen a témához kapcsolódó ábrát. Nevezze meg a legnagyobb légszennyező forrásokat.	Támassza alá példákkal a légkör gazdasági jelentőségét.
3.2.2. A levegő felmelegedése	Magyarázza a levegő felmelegedését a földrajzi helyzet, a napsugarak hajlásszöge alapján. Bizonyítsa példákkal a felmelegedést és a lehűlést módosító tényezők szerepét.	Ismerje a hőmérséklet gazdasági jelentőségével kapcsolatos fogalmakat (tenyészidőszak, hőösszeg, napfénytartam).

	Fogalmazza meg a felmelegedés és a lehülés törvényszerűségeit. Értelmezze ábra segítségével az üvegházhatás kialakulását, jelentőségét. Mutassa be a hőmérséklet napi és évi járásának folyamatát és összefüggését a Föld fő mozgástípusaival. Számítsa ki a napi és az évi középhőmérsékletet, a napi, az évi közepes és az abszolút hőingadozást. Ábrázoljon grafikusán hőmérsékleti adatokat, hasonlítsa össze és elemezzen hőmérsékleti tematikus térképeket. Ismerje fel a napsugárzás és az energetika kapcsolatának példáit.	Ismertesse a felmelegedést meghatározó és módosító tényezőket, valamint hatásuk gazdasági-energetikai hasznosíthatóságának példáit.
3.2.3. A levegő mozgása	Ismerje a légnyomás és az izobár fogalmát. Magyarázza a légnyomás változásának okát és kapcsolatát a szél kialakulásával, a Föld forgásából származó eltérítő erő szerepét a légáramlás irányának kialakulásában. Mutassa be a magas és alacsony légnyomású, a leszálló és felszálló légáramlású övezetek kialakulásának okait. Ismertesse az állandó szélrendszerek (passzátszelek, nyugatias szelek, sarki szelek) jellemzőit és kialakító tényezőiket. Ismerje a hőmérsékleti egyenlítő	Nevezzen meg trópusi ciklonokat, helyi szeleket, szélrendszereket (tornádó, parti szél, hegy-völgyi szél, városi szél), mutassa be jellegzetességeiket. Ismerje a fők kialakulását és jelentőségét. Mutassa be ábra segítségével a függőleges légmozgások és a szelek
	fogalmát és szerepét.	kapcsolatát.

	Mutassa be az általános légköri rendszerét egyszerű rajzon. Mutassa be a monszonzél évszakos irányváltozását és következményeit a mérsékelt és a forró övezetben. Ismertesse a mérsékelt övezeti ciklon és anticiklon jellemzőit, kialakulásuk fő térségeit. Mutassa be hatásukat az időjárásra és az éghajlatra. Magyarázza a hidegfront és a melegfront kialakulásának feltételeit, hasonlítsa össze jellemzőiket. Elemezze hatásukat a mindennapi életre.	Tárja fel a futóáramlás szerepét. Ismertesse a passzát és a forró övezeti monszun szélrendszer kapcsolatát. Készítsen magyarázó ábrát a monszun szélrendszerek kialakulásáról.
3.2.4. Felhő- és csapadékképződés	Alkalmazza a légköri folyamatok bemutatása során a következő fogalmakat: tényleges- és viszonylagos vízgőztartalom, telítettség, túltelítettség, harmatpont, kicsapódás, halmazállapot-változás. Ismertesse a csapadékképződés feltételeit, mutassa be ábra segítségével a felhő- és csapadékképződés folyamatát. Magyarázza a különböző hulló és talajmenti csapadékfajták kialakulásának folyamatát. Támassa alá példákkal a csapadék gazdasági jelentőségét.	Ismerje fel a főbb felhőtípusokat. Értse, mikor és miért alakulnak ki, milyen időjárást eredményeznek. Oldjon meg vízgőztartalomszámítási feladatokat.

3.2.5. Az időjárás és az éghajlat	Mutassa be az időjárási és éghajlati elemek változásainak folyamatát, okait. Mutassa be az időjárás-jelentés és előrejelzés jelentőségét a mindennapi életben és a gazdaságban. Hasonlítsa össze az éghajlati elemekkel kapcsolatos tematikus térképeket és klímadiagramokat, szerkesszen adatokból diagramot, dolgozzon fel szöveges forrásanyagot. Ismerjen fel légköri képződményeket időjárási térképeken és műholdfelvételeken. Értelmezzen szöveges és képi időjárás-előrejelzést, vonjon le	Igazolja példákkal a légkör egységes rendszerként való működését, fogalmazzon meg a Föld éghajlatára vonatkozó törvényszerűségeket, szabályokat. Mondjon példákat az időjárásváltozások biológiai hatásaira. Mutassa be az időjárás okozta veszélyhelyzetekre való felkészülést lehetőségeit, a helyes és másokért is felelős magatartás jellemzőit.
	következtetéseket az időjárási adatokból. Ismerje fel az időjárási veszélyhelyzeteket információk alapján, nevezzen meg megelőzési és védekezési módokat.	
3.2.6. A szél és a csapadék felszínformáló tevékenysége	Mutassa be a szél és a csapadék pusztító, szállító és építő felszínalakító munkáját. Ismerje fel a pusztító és építő tevékenység által létrehozott jellemzői formákat ábrákon és képeken. Igazolja példákkal a szél és a csapadék felszínformáló tevékenységének gazdasági következményeit.	Nevezze meg a felszínformáló tevékenységet befolyásoló tényezőket. Bizonyítsa az összefüggést a szél és a csapadék felszínformálása és a többi természetföldrajzi tényező között. Következtessen a szél és a csapadék által kialakított felszínformák létrejöttének folyamataira.

3.2.7. A légszennyezés következményei	Nevezze meg a legnagyobb légszennyező forrásokat. Mutassa be példák alapján a szennyeződés élettani, társadalmigazdasági stb. következményeit. Dolgozzon fel és értelmezzen légszennyezési adatokat, információkat.	Következtessen a levegő minőségére az összetétel változását bemutató adatsorokból. Érveljen az egyén felelőssége és lehetőségei mellett a károsítás mérséklésében, a légköri folyamatok egyensúlyának megőrzésében. Mutassa be példák alapján az emberi tevékenység ózonréteget károsító hatásait, következményeit, a szennyezés csökkentésének lehetőségeit. Mutassa be a társadalmi eredetű éghajlatváltozások okait és következményeit.
3.3. A vízburok földrajza		
3.3.1. A vízburok kialakulása és tagolódása, tulajdonságai és mozgásai	Mutassa be a vízburok tagolódását, az egyes víztípusok kapcsolódását. Mutassa be a víz körforgásának folyamatát, az egyes területek vízháztartását meghatározó tényezőket. Mutassa be az óceánok és a tengerek közötti különbségeket. Ismertesse a tengervíz felmelegedésének és lehűlésének, fagyáspontjának sajátosságait, a víz fajhőjének és hőtároló képességének összefüggéseit.	Ismertesse a vízburok kialakulását. Értelmezze a tengervíz sótartalmát befolyásoló tényezők földrajzi összefüggéseit. Mutassa összefüggéseiben a sótartalom változását egy hosszúsági kör mentén. Értelmezze a sós víz és az édesvíz

	Mutassa be a sótartalom változásának összefüggését a párolgással, a csapadékkal, a hozzáfolyással. Ismerje fel az óceán- és tengervíz mozgási, áramlási rendszerének kialakulását és működését, összefüggését az általános légközzel. Mutasson a térképen hideg és meleg tengeráramlásokat. Bizonyítsa tematikus térképek és éghajlati diagramok segítségével a tengeráramlások éghajlatmódosító hatását és mondjon példát azokra. Értelmezze a tengerjárás kialakulását, természeti- és társadalmi-gazdasági következményeit. Mutassa be példák alapján a világtengert mint természeti erőforrást.	eltérő tulajdonságaiból adódó következményeket. Magyarázza a légközzel és a vízközzel rendszer hasonlóságait, kapcsolatait. Mondjon példát a tengeri üledék, az üledékes ásványkincsek képződésére. Ismertesse kitermelésük lehetőségeit.
3.3.2. A felszíni vizek és felszínalakító hatásuk A tavak	Ismertesse a tómedencék keletkezési típusait. Mutasson példákat a térképen az egyes típusokra. Ismertesse a tavak pusztulásának okait és szakaszait. Értékelje az emberi tevékenység szerepét a tavak keletkezésében és pusztulásában. Mondjon példát a tavak hasznosítási módjaira.	Következtessen a térkép segítségével a tavak keletkezésére elhelyezkedésük, alakjuk, mélységük alapján. Alkosson véleményt néhány példa alapján a mesterséges tavak létrehozásának céljairól és környezeti következményeiről.

A folyóvizek	Alkalmazza az alábbi fogalmakat: vízgyűjtő terület, vízvásztó, fő- és mellékfolyó, lefolyásos és lefolyástalan terület, vízállás, vízhozam, vízjárás. Mutassa be a folyó vízjárásának jellemzőit, összefüggéseit a földrajzi fekvéssel, a domborzattal és az éghajlattal. Számítsa ki a folyó vízhozamát.	Bizonyítsa példákkal térkép segítségével a domborzat és a szakaszjelleg összefüggését, térbeli változását. Értelmezzen vízállás-jelentést.
	Ismertesse a folyó munkavégző képességét meghatározó tényezőket. Soroljon fel az árvíz kialakulásához vezető tényezőket, a veszélyhelyzet mérséklését segítő megoldásokat.	
3.3.3. A felszín alatti vizek	Magyarozza a felszíni és a felszín alatti vizek kapcsolatát. Ismertesse a felszín alatti vizek kialakulását, vizük mozgását, valamint egymással, a csapadékkal és a párolgással való kapcsolatát. Rendszerezze a felszín alatti vizeket különböző szempontok szerint.	Értelmezze a földtani szerkezet és a felszín alatti víztípusok kialakulásának kapcsolatát. Mutassa be a kőzetminőség szerepét a felszín alatti vizek elhelyezkedésében és mozgásában. Alkalmazza a geotermikus gradiensről tanultakat a felszín alatti vizek hőmérsékletének magyarázatában.
3.3.4. A víz és a jég felszínformáló munkája	Mutassa be ábra alapján a hóhatár magasságának összefüggését a földrajzi szélességgel és a domborzattal. Ismertesse a gleccserek és a belföldi jégtakaró pusztító és építő munkáját. Ismerje fel ábrán, képen a jég által formált képződményeket. Jellemezze a pusztuló és az épülő tengerpartot. Mutassa be ábrák, képek alapján a folyóvíz építő és romboló munkáját. Ismerje fel a jellegzetes képződményeket.	Hasonlítsa össze a belföldi és a magashegységi jégképződés folyamatát. Hasonlítsa össze a kétféle jégtakaró felszínformálását. Mutassa be konkrét tájak példáján a jég felszínformálásának következményeit. Mutassa be a tengervíz mozgásai és a partformák közötti összefüggést. Ismerje fel a víz felszínformáló munkájának földrajzi összefüggéseit. Igazolja ezeket konkrét példákon. Következtessen a jég és a víz által kialakított felszínformák létrejöttének folyamataira.

A karsztosodás	Ismertesse a karsztosodás folyamatát. Jellemezze a felszíni és felszín alatti karsztformákat, ismerje fel ezeket képeken, ábrákon. Tudjon következtetni kialakulásuk folyamatára.	Ismerje a mészkő oldódásának kémiai folyamatát, a talaj- és növényborítottság szerepét a karsztosodásban. Mutassa be a karsztosodást befolyásoló tényezők összefüggéseit. Ábrázolja egyszerű metszeten a karsztformákat.
A vízburok mint gazdasági erőforrás	Ismertesse hazai példán a vízgazdálkodás feladatait, az ár- és belvízvédelem szerepét. Ismerje fel a veszélyhelyzetek kialakulásához vezető folyamatokat, fogalmazza meg a helyes magatartás jellemzőit. Mutassa be a kommunális és az ipari vízellátás, az öntözés, a vízenergia	Következtessen a földrajzi elhelyezkedésből, a természet- és a társadalomföldrajzi jellemzőkből a vízigényekre és azok kielégítésének módjára. Ismerje a folyószabályozás lényegét és módszereit, mutassa be jelentőségét a társadalmi-gazdasági életben.
	hasznosításának lehetőségeit és korlátait példák alapján. Jellemezze a vízi szállítást, fogalmazza meg előnyeit és korlátait. Mutassa be hazai és nemzetközi példákon a víz kínálta idegenforgalmi lehetőségeket. Ismertesse a belvíz kialakulásának okait, az ár- és belvízvédelem feladatait. Bizonyítsa példákkal a domborzat és a csapadék kapcsolatát a vízenergia hasznosításának lehetőségeivel.	Bizonyítsa szöveges források alapján a nemzetközi összefogás szükségességét a vízgazdálkodásban, a vizek védelmében. Hasonlítsa össze az ivóvíz és az ipari víz tulajdonságait, kinyerésük lehetőségeit és korlátait. Magyarázza a vízzel való gazdálkodás szerepét a fenntartható fejlődésben.
3.4. A geoszférák kölcsönhatásai	Elemezzén a geoszférák kölcsönhatásaihoz kapcsolódó folyamatábrákat és szemelvényeket.	Mutassa be példák segítségével az egyes geoszférákban lezajló folyamatoknak a többi geoszférára gyakorolt hatását és azok következményeit. Mondjon példákat a több geoszférára is kiterjedő környezeti ártalmakra, kiváltó okaira és következményeikre, megelőzésük és megoldásuk lehetőségeire. Elemezzén a témához kapcsolódó folyamatábrákat és szemelvényeket.

4. A földrajzi övezetesség

Megjegyzés: A vízszintes földrajzi övezetességnél szereplő általános követelmények a további résztemakörökre is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1. A szoláris és a valódi éghajlati övezetek Szoláris éghajlati övezetek	Magyarázza egyszerű rajz készítésével a napsugarak hajlásszöge és a felmelegedés mértékének földrajzi szélességtől függő változását. Jelölje térképvázlatban a szoláris éghajlati övezeteket, fogalmazza meg helyüket a földrajzi fókálózatban.	Magyarázza a szoláris övezetek határainak elhelyezkedését. Értelmezze a szoláris éghajlati övezetesség kialakulásának törvényszerűségeit, értelmezze a valódi éghajlati övezetességgel való kapcsolatát, az övezetességet kialakító és módosító tényezők szerepét, összefüggéseit.
Valódi éghajlati övezetek	Mutassa be, hogyan módosítják az óceánok, a tengeráramlások, a szélrendszerek, a földfelszín és a domborzat az éghajlatot. Értelmezze az éghajlati és a földrajzi	Mutassa be a szoláris és a valódi éghajlati övezetesség közötti különbséget.
	övezetesség közötti különbséget.	

4.2. A vízszintes földrajzi övezetesség	Értelmezze a földrajzi övezetesség fogalmát, rendszerét (övezet, öv, terület/vidék). Jellemezze az egyes övezetek, övek, területek/vidék éghajlati, vízrajzi és felszínformálódási sajátosságait, talaját és élővilágát. Mutassa be, hogyan befolyásolják a természetföldrajzi jellemzők a társadalom lehetőségeit az egyes övezetekben, övekben, területeken. Sorolja fel az egyes övek, területek/vidék legfontosabb gazdasági növényeit, tenyésztett állatait, a gazdálkodás területi típusait. Ismerje fel és jellemezze fényképek, ábrák és leírások alapján a földrajzi övezetesség tipikus területeit. Elemezzen a Föld és a kontinensek zonalitását bemutató tematikus térképeket, diagramokat. Értelmezzen és hasonlítsa össze klímadiagramokat. Ismertesse a különböző övezetek, övek főbb környezeti problémáit. Mutassa meg térképen és ismerje fel kontúrtérképen az egyes övezetek, övek, területek/vidék elhelyezkedését.	Mutassa be az összefüggéseket és a törvényszerűségeket a földrajzi övezetesség elemeinek kapcsolatrendszerében (talajképződés folyamata, vízháztartást befolyásoló tényezők, felszínformálódási folyamatok). Mondjon példákat az övezetesség és a táj eltartóképességének kapcsolatára, az övezetesen elrendeződő természeti erőforrásokra, a gazdálkodás jellemző módjaira. Mutassa meg térképen, rajzolja be munkatérképre az életközösségek környezetkárosodással leginkább sújtott területeit. Mondjon példákat arra, hogyan kezeli a társadalom az övezetek, övek, területek környezeti problémáit. Ismerjen fel öveget, területet/vidéket klímadiagramok alapján. Jellemezzen komplexen földrajzi övezeteket, öveget, területet/vidéket tematikus térképek összehasonlításával. Elemezzen az övezetességet bemutató komplex szelvényeket.
4.3. Az egyes övezetek egyedi jellemzői		
4.3.1. A forró övezet	Mutassa be a környezeti tényezők és a természetföldrajzi jellemzők változását az Egyenlítő és a térítőkörök között. Magyarázza az övezet öveinek elkülönítési szempontjait.	Mutassa be a természetföldrajzi adottságok és az életmód, illetve a gazdálkodás kapcsolatát az okozati összefüggések feltárásával. Magyarázza a felszínformálódás övezeten belüli eltéréseit. Értelmezze a száraz és a csapadékos időszak váltakozásának hatását az egyes természetföldrajzi tényezőkre, illetve a társadalmigazdasági sajátosságokra, művelésmódokra.

Egyenlítői öv	Mutassa be a passzát szélrendszer szerepét az egyenlítői éghajlat és a többi természetföldrajzi jellemző kialakulásában.	
Átmeneti öv	Mutassa be a trópusi erdőirtások és felégetések következményeit. Hasonlítsa össze a nedves és a száraz szavanna éghajlati sajátosságait, ismertesse a különbségek okát. Mutassa be az összefüggést a passzát szélrendszer és az éghajlat átmeneti jellege között. Mutassa be a szavannák túllegeltetésének és a növényzet felégetésének hatásait. Értelmezze az állandóan leszálló légáramlás szerepét trópusi sivatagi éghajlat kialakulásában.	
Térítői öv	Ismertesse az időszakos vízfolyások, a jövevényfolyók és az oázisok szerepét a gazdálkodásban.	
Monszun vidék	Magyarázza a trópusi monszun kialakulását, a nyári és a téli monszun, valamint a domborzat szerepét a csapadék térbeli és időbeli eloszlásában.	Mutassa be az összefüggést a forró övezeti monszun éghajlat és a monszungazdálkodás sajátosságai között.
4.3.2. Mérsékelt övezet	Értelmezze az övezet öveinek elkülönítési szempontjait. Ismertesse a mérsékelt övezeti erdőirtások, a füves területek feltörésének, túllegeltetésének következményeit.	Jellemezze a mérsékelt övezet sajátosságait egy adott hosszúsági vagy szélességi kör mentén készült komplex szelvény alapján.
Meleg-mérsékelt öv		Magyarázza a meleg mérsékelt övön belüli földrajzi különbségek okait.

Mediterrán terület	Mutassa be a tipikus mediterrán gazdálkodást, valamint a mediterrán éghajlat szerepét a napi életritmus alakításában. Mutassa be a mediterrán éghajlat jellegzetességeinek összefüggését az uralkodó szélrendszer váltakozásával.	
Monszun terület	Hasonlítsa össze különböző források alapján a forró övezeti és a mérsékelt övezeti monszun éghajlatot.	Indokolja a mediterrán és a mérsékelt övezeti monszun éghajlat elhelyezkedését, eltérő jellemzőit.

Valódi mérsékelt öv	Mutassa be az óceántól való távolság és a nyugati szelek hatását a természetföldrajzi tényezők NY–K irányú változásaira. Igazolja példák alapján a természetföldrajzi adottságok és társadalmi-gazdasági sajátosságok kapcsolatát. Ismertesse a környezeti tényezők szerepét a növénytermesztés és az állattenyésztés jellemzőinek változásában.	Mutassa be a természetföldrajzi adottságok és az életmód, illetve a gazdálkodás kapcsolatát az okozati összefüggések feltárásával. Igazolja éghajlati diagramok és keresztmetszeti ábrák összehasonlító elemzésével a kontinentalitás Ny–K irányú változását Euráziában.
Óceáni terület	Mondjon példát térkép segítségével az óceánok és a tengeráramlások éghajlatmódosító hatására.	
Mérsékelt szárazföldi terület	Hasonlítsa össze a nedves és a száraz kontinentális éghajlat sajátosságait.	Igazolja a nedves kontinentális éghajlat átmeneti jellegét.
Szárazföldi terület	Mutassa be a száraz-kontinentális éghajlat kialakulásának okait. Ismertesse a terület speciális környezeti problémáit (a nem művelt területek feltörése, túllöntözés stb.) kialakulásuk okait.	Ismertesse a füves pusztát, a sztyep, a préri és a pampa területi különbségeit. Mondjon példákat a terület környezeti problémáinak lehetséges megoldásaira.

Szélsőségesen szárazföldi terület	Ismertesse a tengerektől való távolság és a domborzat szerepét a mérsékelt övezeti sivatagi éghajlat kialakulásában. Hasonlítsa össze a forró és a mérsékelt övezeti sivatagi éghajlatot. Mutassa be a hő- és fagyaprózódás felszínformáló szerepét a területen. Ismertesse az időszakos vízfolyások, a lefolyástalan területek kialakulásának okait, a vízszerzési lehetőségek szerepét a terület gazdasági hasznosításában.	
4.3.5. Hidegmérsékelt öv	Hasonlítsa össze a tajga éghajlat kiterjedését az északi és a déli félgömbön. Bizonyítsa példákkal a gazdasági hasznosítás okozta környezeti problémákat az övben.	Mutassa be az öv gazdasági hasznosítását befolyásoló tényezőket. Ismertesse a vízháztartás sajátosságait az övben.
4.3.6. A hideg övezet	Ismertesse a sarkköri és a sarkvidéki öv elkülönítésének szempontjait. Ismertesse, hogyan befolyásolják a hideg övezet természetföldrajzi	Magyarázza a nappalok és az éjszakák időtartamának földrajzi szélességtől függő változását. Mondjon példákat az emberi
Sarkköri öv	jellemzői a társadalom lehetőségeit. Mutassa be a tundra éghajlat hatását a többi természetföldrajzi jellemzőre.	tevékenység (bányászat, vadászat) kiterjesztésének várható következményeire a hideg övezetben. Ismertesse a talajképződés és a felszínformálódás övre jellemző vonásait.
Sarkvidéki öv	Ismertesse az állandóan fagyos éghajlat hatásait a többi természetföldrajzi jellemzőre és az élővilág elterjedésére.	Magyarázza a belföldi jégtakaró kiterjedésének különbségét az északi és a déli félgömbön.

4.4. A függőleges földrajzi övezetesség	Mutassa be az összefüggést a tengerszint feletti magasság és a környezeti tényezők változása között. Mutassa be keresztmetszeti ábrák segítségével a forró és a mérsékelt övezet hegységeinek függőleges övezetességét, a gazdálkodási lehetőségek változását. Mondjon példát olyan országokra, ahol a mezőgazdasági termelés a függőleges övezetességhez igazodik.	Mutassa be a földrajzi erők magassággal változó felszínformáló szerepét a hegységekben. Készítsen függőleges övezetességet bemutató keresztmetszelynyt. Elemezzen függőleges övezetességgel kapcsolatos képeket, ábrákat, szövegeket. Hasonlítsa össze a növénytermesztés vízszintes és függőleges övezetességgel összefüggő rendszerét.

5. Társadalmi folyamatok a 21. század elején

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1. A népesség földrajzi jellemzői Demográfiai folyamatok	Magyarázza a népességszám-változás időbeli és területi különbségeit, annak okait és következményeit. Mutassa be a demográfiai robbanás okait, következményeit. Hasonlítsa össze a fiatalodó és az öregedő társadalmak jellemzőit.	Kapcsolja össze a korfán tapasztalható eltéréseket jellemző történelmi eseményekkel. Mutassa be a népesedési szakaszok és a korfa alakjának összefüggését. Ismertesse az előregerdő és a fiatalodó társadalmak korösszetételéből adódó társadalmigazdasági következményeket. Mutassa be példákön a népességgyarapodás környezeti következményeit szemelvények felhasználásával.
A népesség területi eloszlása	Mutassa be a népesség térbeli eloszlását befolyásoló tényezőket, nevezzen meg példákat ritkán és sűrűn lakott területekre.	Bizonyítsa statisztikai adatok alapján az urbanizálódás és a gazdasági fejlettség összefüggéseit.

Jellemezze a népesedési szakaszokat. Olvassa le és értelmezze a korfa adatait. Oldjon meg a demográfiai folyamatokhoz kapcsolódó egyszerű számítási feladatokat, vonjon le következtetéseket az eredmények alapján. Mutassa be adatok alapján a népesség kor- és foglalkozási szerkezetét, következtessen abból a gazdaság fejlettségére. Elemesse a népesség gazdasági aktivitás szerinti jellemzőit (keresők, eltartottak). Nevezze meg és mutassa meg térképen a Föld legnagyobb népességkoncentrációit. Magyarázza meg a népesség egyenlőtlen elrendeződésének okait és következményeit. Nevezzen meg példákat napjaink migrációs folyamataira, magyarázza azok okait. Ismertesse és mutassa meg térképen az emberfajták földrajzi elterjedését. Értelmezze az állam, nemzet, nemzetállam, több nemzetiségű állam, nemzetiség fogalmát konkrét példák alapján. Nevezze meg a világvallásokat és azok vallási központjait. Nevezze meg a világnyelveket.	Mondjon példákat a népességvándorlások típusaira, kapcsolja össze azokat történelmi eseményekkel, illetve a népesség mai eloszlásával. Mutassa be napjaink migrációs folyamatainak társadalmi-gazdasági vonatkozásait. Mutassa be a nagyvárosok kialakulásának földrajzi és környezeti okait. Ismertesse példák alapján a világvallások elterjedését, a vallás kulturális és a társadalmi-gazdasági folyamatokban betöltött szerepét. Értelmezze a világnyelvek szerepét.

5.2. Településtípusok, urbanizáció	Csoportosítsa a településeket szerepkörük szerint. Említsen példákat a különböző szerepkört betöltő településekre, a szerepkörök átalakulására. Mutassa be példák alapján a város kialakulásának folyamatát. Magyarázza a városodás és a városiasodás folyamata közötti különbségeket. Ismerje fel képeken, ábrákon és leírásokban a városok övezeteit, eltéréseit a különböző földrészekben. Csoportosítsa a falvakat alaprajzuk	Igazolja példákkal a település szerepköre, alaprajza és arculata közötti összefüggést. Hasonlítsa össze a falu és a város fejlődésének folyamatát. Ismertesse a városokba áramlás eltérő okait a Föld különböző gazdasági fejlettségű térségeiben. Magyarázza a dezurbanizáció és az elővárosodás folyamatát. Hasonlítsa össze a fejlett és a fejlődő világ urbanizációs folyamatait. Mutassa be a falvak átalakulási
	és funkciójuk szerint. Ismertesse a tanya változó szerepét és típusait. Mutassa be az agglomeráció, a bolygóváros és az alvóváros kialakulásának folyamatát, mutasson példát ezekre a térképen. Mutassa be példákkal a nagyvárosi étellel járó környezeti és társadalmi gondokat, nevezzen meg megoldási lehetőségeket. Értelmezze a falusi és városi népesség országonként eltérő arányait és annak összefüggéseit a gazdasági fejlettséggel.	folyamatát, szerepük átértékelődését. Mutassa be a tanyavilág kialakulásának okait. Hasonlítsa össze a tanyát és a farmot. Ismerje fel ábrákon és képeken a különböző földrajzi övezetek és övek településképének, építkezési módjának sajátosságait, adjon magyarázatot azokra.

6. A világgazdaság jellemző folyamatai

6.1. A nemzetgazdaságok és a világgazdaság	Mutassa be az állam piacgazdaságban betöltött szerepét. Nevezze meg és értelmezze a gazdasági fejlettség összehasonlítására alkalmas mutatókat, vessen össze adatsorokat. Jellemezze a centrum és periféria térségeket. Hasonlítsa össze a centrum- és a periféria országok világgazdasági szerepkörét. Értelmezze a periféria helyzet társadalmi-gazdasági jellemzőit. Mutassa meg térképen a világgazdasági pólusokat és vezető országaikat, valamint a Föld különböző térségeinek perifériaországait. Mutassa be összehasonlító adatsorok, diagramok alapján a pólusok világgazdasági jelentőségét. Mondjon példákat különböző fejlettségű országokra. Mutassa be példák alapján a gazdasági fejlettség kapcsolatát az életszínvonallal. Nevezze meg a gazdaság szerveződését befolyásoló természeti és társadalmi telepítő tényezőket, nevezzen meg példákat szerepük átalakulására. Mutassa be a gazdaság ágazati	Mutassa be a piacgazdaság működését, elveit. Hasonlítsa össze a piacgazdaság és a tervgazdaság működését. Magyarázza a nemzetgazdaságok átalakuló szerepének okait és összefüggéseit. Értelmezze a különböző típusú statisztikai forrásokból származó fejlettséget tükröző adatsorokat. Magyarázza meg a világgazdasági pólusok kialakulásának okait, folyamatát és területi átrendeződését. Magyarázza meg a perifériatérségek kialakulásának okait. Támassa alá példákkal az eltérő fejlettségű periféria-országok felzárkózásának különböző lehetőségeit. Mutassa be a centrum és periféria térségek sajátos kapcsolatrendszerét. Alkalmazza konkrét példákban az életszínvonal és az életminőség mérésére szolgáló mutatókat. Értelmezze a gazdasági szerkezet átalakulását, kapcsolatát a társadalmi-gazdasági fejlődéssel. Érzékeltesse példákkal a harmadik és a negyedik szektor jelentőségét a mai világgazdaságban és a
	felépítését. Mutassa be országok példáin a gazdasági szerkezet átalakulását, illetve az egyes ágazatok változó szerepét, a szolgáltatás szerepének felértékelődését. Mutassa be a foglalkozási szerkezet átalakulását.	társadalmi életben. Magyarázza a gazdasági és a foglalkozási szerkezet átalakulásának összefüggéseit.

6.2. Integrációs folyamatok	Nevezze meg az együttműködések kialakulásában szerepet játszó tényezőket. Ismertesse az integrációk fejlődésének szintjeit. Nevezzen meg példákat különböző szintre jutott és különböző típusú integrációkra.	Értékelje az integrációk kialakulásában szerepet játszó tényezőket. Igazolja az integrálódás szükségességét napjaink világgazdaságában. Hasonlítsa össze az egyes integrációs szintek működését. Jellemezze a NAFTA és az Európai Unió mint integráció kialakulásának folyamatát, lépéseit.
6.3. A globaizáció	Értelmezze a globalizáció folyamatát, a világtermék fogalmát. Mutassa be a globalizáció kialakulásában szerepet játszó tényezőket. Ismerje fel leírásokban és hírekben a globalizáció folyamatát, jelenségeit. Mutassa be a globalizáció mindennapi életünkben érzékelhető hatását. Nevezzen meg a globalizációhoz kapcsolódó kedvező és kedvezőtlen folyamatokat. Ismerje a globalizáció és a transznacionális vállalatok szerveződésének kapcsolatát. Ismertesse a transznacionális vállalatok működésének elvét példák alapján. Nevezzen meg a világgazdaságban meghatározó szerepet játszó TNC-eket.	Ismertesse globális világgazdaság működésének jellemzőit, a világméretű szerveződést lehetővé tevő technikai feltételeket. Igazolja a globalizáció nyújtotta előnyök kihasználása és a társadalmi-gazdasági fejlettség kapcsolatát. Mutassa be a transznacionális vállalatok működését, a termelésszervezés sajátosságait. Igazolja a TNC-k szerepét a szolgáltatások és a negyedik szektor (K+F) fejlődésében.
6.4. A monetáris világ	Ismertesse a működőtőke és a pénztőke áramlásának jellemzőit. Nevezzen meg az országok eladósodásához vezető folyamatokat. Mutassa be a mindennapok pénzügyi folyamatait, a pénzügyi szolgáltatások (folyószámla, hitel, befektetés, értékpapírok, valuta)	Mutassa be a működőtőke mozgásának legfőbb irányait és hatásait a gazdasági fejlődésben. Tárja fel az összefüggéseket az eladósodás és az adósságválság kialakulásának folyamatában. Ismerje az eladósodás társadalmi és gazdasági következményeit.

	működésének jellemzőit. Oldjon meg egyszerű valutaváltási számítási feladatokat. Mutassa be az infláció kialakulásában szerepet játszó tényezőket. Értelmezze az egyéni hitelfelvétel kockázatait (árfolyamváltozás, kamatváltozás, törlesztési források). Ismertesse a nemzetközi pénzügyi szervezetek szerepét és feladataikat. Értelmezzen a gazdasági, pénzügyi folyamatokhoz kapcsolódó híreket, adatokat. Mutassa be a szükséglet és a termelés, a fizetőképes kereslet és a gazdasági egyensúly összefüggését. Nevezzen meg költségvetési tényezőket, ismerje az államháztartás fogalmát.	Nevezzen meg az országok eladósodásához vezető világgazdasági eseményeket, folyamatokat. Elemesse az eladósodás folyamatának nemzetközi összefüggéseit. Mondjon példákat inflációt és költségvetési hiányt gerjesztő folyamatokra. Magyarázza az infláció következményeit. Hasonlítsa össze az IMF és a Világbank tevékenységét. Sorolja fel a költségvetés fő összetevőit. Értelmezze az államháztartási hiány kialakulásához vezető folyamatokat. Hasonlítsa össze az árfolyam- és a kamatváltozás hatását egyszerű számítási feladatban. Oldjon meg a témához kapcsolódó problémamegoldást igénylő feladatokat.

7. Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában

Megjegyzés: A Magyarország természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőinél, illetve a nagytájak eltérő természeti és gazdasági képénél szereplő követelmények az egyes nagytájakra is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint

7.1. A Kárpátmedence természet- és társadalomföldrajzi sajátosságai	Ismertesse a medencejelleg következményeit az éghajlat, a vízrajz, a vízkészlet és a környezeti állapot vonatkozásában. Értelmezze a medencevidék nagytájainak földrajzi jellegzetességeit és az azokból adódó környezeti különbségeket, veszélyhelyzeteket. Helyezze el hazánkat a térképen, a földgömbön, Európában és a Kárpátmedencében. Jellemezze a Kárpát-medence nemzetiségi összetételét tematikus térképek és adatsorok segítségével. Ismertesse a magyarság	Kapcsolja össze a Kárpátmedence szerkezetének, domborzatának kialakulását a földtani fejlődési folyamatokkal. Elemezze a földrajzilag nyitott határ és a zárt medencehelyzet következményeit. A bizonyításhoz használjon különféle tematikus térképeket. Mutassa be a medencejelleg társadalmi hasznosításának, a tájalakítás és következményeinek okozati összefüggéseit, kilátásait. Értékelje a központi fekvés és a tranzithelyzet előnyeit és hátrányait.
	elhelyezkedését a Kárpátmedencében és a világban.	Tudjon példákat mondani a határainkon átnyúló eurorégiókra és együttműködésekre.
7.2. Magyarország természeti adottságai	Magyarázza folyamatábra vagy táblázat segítségével a földtörténeti idők meghatározó jelentőségű geológiai eseményeit. Nevezze és mutassa meg térképen az egyes idők, időszakok főbb képződményeit. Sorolja fel hazánk legfontosabb felszínalkotó és hasznosítható kőzeteit. Ismertesse területi előfordulásukat, felhasználásuk lehetőségeit. Mutassa be hazánk földrajzi helyzetének éghajlati következményeit, a legfontosabb módosító tényezőket. Jellemezze hazánk éghajlatát.	Mutassa be a Kárpát-medence földtörténeti fejlődésének lemeztektonikai folyamatát. Ismerje az időszakok, korok eseményeit és hazai földtörténeti emlékeit. Ismertesse az egyes éghajlati elemek értékeinek hazai eloszlási jellegzetességeit. Bizonyítson többtényezős földrajzi összefüggéseket (medence-jelleg, földtani felépítés, éghajlat felszíni és felszín alatti vízkészlet és jellemzőik).

	Értékelje felszíni vizeink gazdasági jelentőségét. Ismertesse a felszín alatti vizek hazai típusait, előfordulásait, hasznosítását. Magyarozza vizeink környezeti problémáit. Mondjon példákat a vízvédalom hazai lehetőségeire és megoldásaira. Nevezze meg kontúrtérképen hazánk legjelentősebb folyóit, tavait és jellemezze azokat. Mutassa be a természetes növénytakaró területi változásait, a legjelentősebb talajtípusok elhelyezkedését. Értelmezzon Magyarország természeti adottságaival kapcsolatos tematikus térképeket.	Bizonyítsa szemelvények alapján a vízszennyezés helyi és regionális összefüggéseit, a nemzetközi összefogás szükségességét a Kárpátmedencében. Mutassa be az éghajlat, a természetes növénytakaró és a talaj összefüggéseit hazánk területén. Prognosztizálja Magyarország feladatait a fenntartható fejlődés, a vízgazdálkodás és a mezőgazdaság kapcsolatában.
7.3. Magyarország társadalmi jellemzői	Ismertesse hazánk 20. századi és jelenkori népesedési folyamatait és azok társadalmi-gazdasági következményeit. Értelmezzon hazánk korfáját. Olvassa le diagramokról, adatsorokról és elemezze a	Elemézzon a népesség nemzetiségi összetételét, területi eloszlását bemutató tematikus térképeket, statisztikai adatsorokat, korfákat. Bizonyítsa a népességmozgások összefüggését a gazdasági-politikai tényezőkkel. Értelmezzon a településfajták, a
	népességszám, a természetes szaporulat alakulását. Nevezzen meg magas és alacsony népsűrűségű területeket, indokolja a különbségeket. Ismerje a magyarországi nemzetiségeket és azok területi kötődését.	településhálózat átalakulását.

	Mutassa be a hazai foglalkozási szerkezetet, átalakulását, magyarázza az okait. Mutassa be hazánk településföldrajzi jellemzőit térképek, képek, adatsorok, ábrák alapján.	Elemezze a lakókörnyezetet és az életmódbeli jellemzőket alakító tényezőket (nagyvárosi, városi, falusi települések; természeti és épített környezet; gazdasági, szociális eltérések). Elemezze a falusias térségek válsághelyzetének okait, és felzárkózásuk lehetőségeit. Ismertesse hazánk településföldrajzi jellemzőinek területi különbségeit, elemezze a településtípusok változó súlyát.
7.4. A hazai gazdasági fejlődés jellemzői	Értékelje hazánk természeti erőforrásait és azok szerepét a nemzetgazdaságban. Ismertesse a magyar nemzetgazdaság jellemző vonásait, területi és szerkezeti átrendeződését ábrák, statisztikai adatsorok, tematikus térképek segítségével. Mutassa be a gazdasági rendszerváltás következményeit. Alkalmazza az országok gazdaságának összehasonlítására szolgáló mutatókat a magyar gazdaság európai és a világgazdaságban elfoglalt helyének bemutatására. Olvassa le tematikus térképekről a GDP regionális adatait, és magyarázza annak eltéréseit. Állapítson meg tényeket, folyamatokat, összefüggéseket adatsorok, ábrák segítségével az egyes ágak, ágazatok helyzetéről, a nemzetgazdaságban elfoglalt szerepéről. Mutassa be az ipar területi és szerkezeti átalakulásának folyamatát. Elemezze a húzóágazatok (autóipar,	Elemezze Magyarország gazdasági szerkezetét, a fejlettség és az életmód kapcsolatát, a regionális különbséget. Ismertesse az összefüggést hazánk társadalmi-gazdasági fejlődése és annak történelmi háttére között. Értelmezze a munkanélküliség kialakulásának okait, csökkentésének lehetőségeit. Értékelje hazánk gazdasági szerepét adatok, szemelvények alapján uniós és világgazdasági kitekintéssel. Mutassa be a külföldi tőke szerepét a rendszerváltozást követő gazdasági fejlődésben. Mutassa be példák alapján a piac és a tulajdonformák szerepét, változását a gazdaság működésében. Állapítson meg tendenciákat, összefüggéseket az egyes ágazatok szerepéről nemzetközi statisztikai adatok alapján, és hasonlítsa össze

	gyógyszeripar, infokommunikációs ágazat) szerepét, illetve annak változásait. Jellemezze a tudásipar feltételeit. Bizonyítsa éghajlati és talajadottságaink szerepét a művelési ágak megoszlásában, főbb terményeink előállításának területi elhelyezkedésében. Nevezze meg a történelmi borvidékeket térkép alapján. Mutassa be tematikus térképek segítségével az infrastruktúra és a településhálózat kapcsolatát. Vegye sorra a hagyományos mezőgazdasági termékek, élelmiszerek, ételek körét. Ismerje fel a hagyományok földrajzi alapjait. Értékelje hazánk közlekedésföldrajzi helyzetét. Vizsgálja meg az átmenő forgalom jellemzőit és infrastruktúráját. Mutassa be és helyezze el a térképen a fontosabb idegenforgalmi körzeteket, tájegységeket, ismertesse azok értékeit. Soroljon fel a világörökség részeként számon tartott hazai értékeket. Ismertesse hazánk integrációs törekvéseit, ennek okait.	ezeket a hazai jellemzőkkel. Mutassa be konkrét példa alapján az ipari parkok szerepét a térségek gazdasági fejlődésében. Vizsgálja meg az ipari és infoparkok, a zöld és barnamezős beruházások szerepét. Elemezze a magyar energiagazdaság adottságait, lehetőségeit, nemzetközi kapcsolatait. Fogalmazzon meg a fenntartható fejlődést támogató törekvéseket. Ismertesse az élelmiszergazdaság szerepét a nemzetgazdaságban. Tudjon példákat mondani Magyarország és az Európai Unió mezőgazdasági kapcsolatára. Mutassa be a turizmus környezetre és a szolgáltatás egyéb ágazataira gyakorolt hatásait. Vázolja fel az idegenforgalom szerepét a gazdaságban, vizsgálja eltérő jellegű körzeteit. Prognosztizálja az idegenforgalmi fejlesztések lehetőségeit.
7.5. Hazánk nagytájainak eltérő természeti és társadalmigazdasági képe	Ismertesse térkép segítségével a nagytájakat és résztájakat, mutassa és nevezze meg ezeket kontúrtérképen. Jellemezze a nagytájak felszínét, éghajlatát, vízrajzát, főbb talajtípusait, ásványkincseit és a természeti adottságok hatásait a gazdasági életre.	Bizonyítsa statisztikai adatok segítségével a nagytáj szerepét hazánk gazdasági életében. Helyezze el a földtörténeti időegységekben a nagytájak, résztájak kőzetanyagának, ásványkincseinek a kialakulását. Ismertesse a tájformálásban szerepet játszó földrajzi erők tevékenységét.

	Ismertesse a nagytájak természeti és kulturális értékeit, idegenforgalmi lehetőségeit és központjait. Mutassa meg térképen és nevezze meg kontúrtérképen a nagytájak főbb településeit. Kapcsolja hozzájuk a jellemző természeti erőforrásokat és	Hasonlítsa össze a résztájak természeti és társadalmi-gazdasági adottságait. Ismertesse a történelmi múlt, a hagyományok, az infrastruktúra, a szaktudás szerepét a nagytájak gazdaságában.
	gazdasági tevékenységeket. Mutassa be az összefüggést a földrajzi fekvés, az infrastruktúra, a fogyasztópiac és a gazdaság fejlettsége között. Nevezze meg a nagytájat érintő környezeti problémákat, és ezek mérséklésének lehetőségeit.	Ismertesse a gazdasági szerkezetváltás pozitív és negatív következményeit a térségben. Mutassa be példák alapján a nagytáj jellegzetes településtípusait és azok összefüggését a természeti adottságokkal.
7.6. A magyarországi régiók földrajzi jellemzői	Mutassa meg a térképen, nevezze meg kontúrtérképen hazánk nagyrégióit. Hasonlítsa össze az egyes régiók jellemző erőforrásait, földrajzi adottságait. Jellemezze az egyes régiókat hazánk gazdaságában betöltött szerepük, jellemző gazdasági tevékenységük alapján. Mutassa be az egyes régiók társadalmi-gazdasági központjait, fontosabb településeit. Mutassa be a társadalmi-gazdasági fejlődés, fejlettség regionális különbségeit és összefüggéseit. Elemezzen ehhez kapcsolódó adatokat. Mutassa be a régió területéhez tartozó nemzeti parkok, világörökségi helyszínek értékeit, igazolja idegenforgalmi szerepüket. Nevezzen meg idegenforgalmi célpontokat.	Ismertesse a nagyrégiók kialakításának elveit. Indokolja a regionális fejlettség különbségeit természeti, társadalmi, gazdasági tényezőkkel. Fogalmazzon meg fejlődési, felzárkózási utakat adatok alapján. Magyarozza ezekben a húzóágazatok szerepét. Mondjon példákat a régiókon belüli területi fejlettségi különbségekre, ismerje ezek okait. Mondjon példákat a nagyrégióon belüli és az azok közötti együttműködésekre. Nevezzen meg és csoportosítsa különböző szempontok alapján az egyes régiók területéhez kapcsolódó védett természeti, kulturális értékeket. Hasonlítsa össze az idegenforgalom társadalmi adottságainak (infrastruktúra, szolgáltatások) jellemzőit.

	Jellemezze a főváros településszerkezetét ábrák segítségével. Mutassa be központi szerepét az ország társadalmi-gazdasági életében.	Ismertesse példák alapján Budapest sokoldalú gazdasági kapcsolatát az agglomeráció településeivel.
7.7. Természeti, kulturális és történelmi értékek védelme	Ismerje fel térképen, kontúrtérképen és nevezze meg hazánk nemzeti parkjait, a világörökséghez tartozó értékeit. Nevezzen meg magyarországi néprajzi csoportokat, tudjon példát mondani hagyományaikra, értékeikre.	Mutassa be a hungarikumok gazdasági és idegenforgalmi jelentőségét.
	Nevezzen meg a hungarikumok körébe sorolt termékeket, kulturális értékeket.	
7.8. Magyarország környezeti állapota	Értékelje hazánk környezeti állapotát tematikus térképek, összehasonlító adatsorok, fotók segítségével. Mutassa be a medence- és a tranzit-jelleg szerepét a környezet szennyeződésében, és az összefogás szükségességét ezek csökkentésére. Sorolja fel a nagyvárosok környezeti ártalmait, a megoldás lehetőségeit, a környezet védelmében tett intézkedéseket és azok eredményeit. Mondjon példát hazánk környezetvédelmi problémákkal foglalkozó intézményeire, azok tevékenységére.	Elemezzen összehasonlító módon különböző forrásokból származó adatokat, fogalmazzon meg előrejelzéseket az adatok alapján. Hasonlítsa össze a védettség jellegét és különböző fokozatait helyek, objektumok példáin. Igazolja példákkal a környezeti szempontokat figyelembe vevő gazdasági fejlesztés fontosságát.

7.9. Az országhatárokon átívelő kapcsolatok	Mondjon példákat a határainkon átnyúló eurorégiókra és együttműködésekre. Mutassa be nemzetközi gazdasági kapcsolataink irányának és tartalmának változását adatsorok alapján. Nevezze meg hazánk legfontosabb külkereskedelmi partnereit. Ismertesse a külkereskedelem szerepét hazánk gazdaságában. Mutassa be ábrák, adatsorok alapján a külkereskedelem áruösszetételét.	Ismerje fel a regionális szerveződések földrajzi alapjait. Mutassa be a Kárpát-medencében működő eurorégiók legfőbb tevékenységeit. Ismertesse nemzetközi gazdasági kapcsolataink jellemzőit, az Európai Unió gazdaságában betöltött szerepét.

8. Európa földrajza. A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában

Megjegyzés: Az Európa általános természet- és társadalomföldrajzi képénél megfogalmazott követelmények a további résztemakörökre is vonatkoznak.

8.1. Európa általános természetföldrajzi képe	Ismertesse a nagytájak felszínformáit, földtörténeti múltjuk és geológiai szerkezetük közötti összefüggést. Támassza alá példákkal a geológiai szerkezet és az ásványkincsek előfordulásának összefüggését.	Mutassa be a kontinens kialakulásának folyamatát geológiai és szerkezetmorfológiai térképek segítségével. Magyarázza a lemeztectonikai folyamatok és a kontinens területének változása közötti

	Mutassa meg a térképen és jellemezze a kontinens nagytájakait, szerkezeti egységeit, éghajlatait. Mutassa be konkrét példákon az éghajlatot alakító és módosító tényezők szerepét a kontinensen. Mutassa be tematikus térképek segítségével az éghajlat, a vízrajz, a növényzet és a talajtípus közötti összefüggést. Ismerje fel diagramok és más ábrák, képek, leírások alapján a kontinens jellegzetes éghajlatait, és jellemezze azokat. Mutassa be konkrét példákon a társadalom környezet alakító tevékenységét és annak hatásait. Nevezze meg a kontúrtérképen a kontinens legfontosabb felszíni vizeit és nagytájakait.	összefüggést. Ismerje fel kontúrtérképen, ábrán, képen a fontosabb szerkezet-domborzati egységeket.

8.2. Európa általános társadalomföldrajzi képe	Magyarázza a természeti adottságok és a társadalmi-gazdasági fejlődés népsűrűséggel való kapcsolatát. Mutassa meg térképen Európa sűrűn lakott területeit, nagy agglomerációit, és indokolja az elhelyezkedésüket. Sorolja fel és mutassa meg térképen, kontúrtérképen Európa országait, fővárosait, a tanult országok legfontosabb gazdasági központjait, és ismertesse földrajzi jellemzőiket. Hasonlítsa össze Észak-, Mediterrán, Atlanti-, Kelet- és Közép-Európa természeti és társadalmi-gazdasági földrajzi jellemzőit, környezeti állapotát. Nevezze meg az egyes térségek, a tanult országok kulturális, életmódbeli sajátosságait. Sorolja fel jellegzetes mezőgazdasági terményeit, ásványkincseit és ipari termékeit, illetve tipikus gazdasági ágait. Nevezzen meg a tanult országok gazdaságára jellemző termékeket! Mondjon példákat a tanult országok kulturális értékeire.	Mutassa be az európai erőter átalakuló világgazdasági szerepét, térjen ki az új válságjelenségek hatásaira. Elemezze a transzkontinentális infrastruktúra szerkezetét, szerepét a gazdasági fejlődésben. Vizsgálja meg az országok és térségek változó szerepét az integrációs folyamatokban. Mondjon példákat a vendégmunkások, a menekültek és a bevándorlók befogadásából adódó problémákra. Támassa alá példákkal a társadalmi fejlődés, a foglalkozási átrétegződés és az urbanizáció kapcsolatát. Mutassa be a társadalmigazdasági fejlettség területi különbségeit Európában, magyarázza azok okait és következményeit. Hasonlítsa össze Észak-, Mediterrán-, Atlanti-, Kelet- és Közép-Európa természeti erőforrásait, igazolja példákkal

		ezek hatását a gazdasági élet (mezőgazdaság, ipar, szolgáltatások) szerveződésére. Összegezze a Földközi-tenger jelentőségét a mediterrán-európai országok társadalmi-gazdasági életében. Mutassa be a tanult országok szerepét, jelentőségét a világgazdaságban és az Európai Unióban.

8.3. Az Európai Unió	Mutassa be az európai együttműködés kialakulását, lényegét és legfontosabb területeit, hatását a tagállamok társadalmi-gazdasági életére. Nevezze meg az Európai Unió tagállamait, főbb intézményeit. Ismertesse hazánk és a szervezet kapcsolatát. Mutassa be példákkal alátámasztva az unión belüli területi fejlettségi különbségeket, a regionális politika fő vonásait. Elemézzon az Európai Unióval kapcsolatos statisztikai adatokat.	Magyarázza az európai integráció kialakulásához vezető okokat, ismerje fejlődésének történetét, kapcsolatát egyéb tömörülésekkel. Helyezze el az Európai Uniót a világgazdaság erőközpontjai között statisztikai adatok elemzése alapján. Tárja fel az integráció bővítésének lehetőségeit és problémáit. Mutassa be a szervezet mezőgazdasági politikáját, területfejlesztési, környezetvédelmi és környezetgazdálkodási törekvéseit.
8.4. A területi fejlettség különbségei Európában		

8.4.1. Az Európai Unió magterületei Egyesült Királyság	Mutassa be konkrét példákon a szigetország földrajzi fekvésének és ásványkincseinek szerepét a gazdaság fejlődésében. Mutassa be az ipar területi elhelyezkedésének fő vonásait és ezek okait.	Ismertesse a gyarmatosítás szerepét az ország gazdaságának fejlődésében, legyen tisztában világgazdasági szerepe átalakulásának okaival. Ismertesse forráselemzés alapján a gazdasági szerkezetváltás sikeres és kevésbé sikeres útjait. Jellemezze az ország szerepét az Európai Unióban.
Franciaország Benelux államok	Mutassa be az ipar területi elhelyezkedésének fő vonásait és ezek okait. Ismertesse a mezőgazdaság legfontosabb területi jellemzőit. Ismertesse az ország szerepét az Európai Unió élelmiszertermelésében. Támassa alá példákkal az idegenforgalom gazdasági jelentőségét. Ismertesse az egyes országok társadalmi-gazdasági jellemzőit, az együttműködés kialakulásához vezető okokat. Igazolja, hogy Hollandia az európai közösség jelentős élelmiszerellátója.	Igazolja a gazdaságpolitika és a mezőgazdasági termelés sajátos vonásainak kapcsolatát. Mutassa be a gazdaság területi átrendeződésének sajátos vonásait. Igazolja, hogy az együttműködés kialakulás az Európai Unió előfutárának is tekinthető. Hasonlítsa össze az egyes országok társadalmi-gazdasági folyamatait, magyarázza az eltérő területi jellemzők kialakulását.

Németország	Mutassa be az ország területenként eltérő természeti és társadalmigazdasági adottságait, a gazdaság különbségeit. Ismerje az egykori keleti és nyugati országgrész eltérő gazdaságitársadalmi fejlődésének útját, az ország újraegyesítését követő eredményeket és problémákat. Mutassa be a hagyományos iparvidék gazdasági és környezeti átalakulásának folyamatát a Ruhrvidék példáján. Nevezze meg a gazdaság húzóágazatait. Igazolja példák alapján a német nagyvállalatok szerepét hazánk és a volt szocialista országok gazdasági fejlődésében.	Támassza alá példákkal az ipar területi és szerkezeti átalakulási folyamatát, a déli tartományok gyors gazdasági fejlődését. Mutassa be területi különbségek kialakulásának tényezőit.
8.4.2. Fejlett gazdaságú országok Európa közepén Ausztria	Hasonlítsa össze a magashegység és a medencék jellemző társadalmi-gazdasági vonásait. Igazolja az Alpok idegenforgalmi jelentőségét. Igazolja hazánk és Ausztria sokoldalú társadalmi-gazdasági kapcsolatát.	Mutassa be a sajátos történelmi múlt szerepét a társadalmi gazdasági fejlődésben. Mutassa be az ország szerepét, súlyát az Európai Unióban. Ismertesse a magashegységi környezet szerepét a gazdasági életben.

Svájc	Jellemezze a gazdaság területi elhelyezkedésének sajátos vonásait. Mutassa be a közép-európai magashegységi gazdálkodás jellemző vonásait. Nevezzen meg az országra jellemző gazdasági tevékenységeket és termékeket. Mondjon példát a semlegességből adódó nemzetközi szerepvállalásra.	Mutassa be a sajátos történelmi múlt hatását a társadalmigazdasági fejlődésre. Hasonlítsa össze a két alpesi ország (Ausztria és Svájc) természeti és társadalmigazdasági jellemzőit.
8.4.3. A gazdasági felzárkózás lehetőségeinek példái Olaszország Spanyolország, Görögország	Mutassa be a tipikus mediterrán táj természetföldrajzi jellemzőit és a hozzá kapcsolódó gazdálkodást. Ismertesse a mezőgazdaság jellemző termelési típusait és termékeit. Indokolja tények bemutatásával Olaszország társadalmi-gazdasági kétarcúságát. Hasonlítsa össze az ország északi és déli területeinek természeti és társadalmi adottságait, gazdasági fejlettségét. Mutassa be az idegenforgalom területenként eltérő adottságait. Sorolja fel az országok gazdasági fejlődését segítő és nehezítő tényezőket. Mondjon példákat az ipar vezető ágazataira, a gazdaság jellemző termékeire. Mondjon példát az ország kulturális értékeire, idegenforgalmi vonzerejére.	Tudjon példákat mondani az északi és a déli területek közötti fejlettségi különbség következményeire. Fogalmazza meg az északi ipari háromszög fejlettségének okait, és mutassa be gazdasági kapcsolatait. Mutassa be a mediterrán táj, a történelmi és a kulturális örökség szerepét az ország idegenforgalmában. Igazolja a tenger szerepét a gazdaság fejlődésében.
8.4.4. Kelet-	Mutassa be a XX-XXI. század	Mutassa be a gazdasági-

Közép- és Délkelet-Európa rendszerváltó országai	fordulóján bekövetkezett gazdaságitársadalmi átalakulás folyamatát és ennek társadalmi-gazdasági következményeit.	társadalmi átalakulás eltérő vonásait. Mutassa be a gazdaságitársadalmi átalakulás területileg eltérő következményeit és fejlődési útjait.
Lengyelország	Jellemezze az ország nagytájainak eltérő gazdasági vonásait, a fejlettség területi különbségeit. Ismertesse a magas-és a középhegységi tájak, a tengerpart és a síkságok gazdasági életének jellemzőit.	Hasonlítsa össze az ország nagytájakait erőforrásaik alapján. Ismertesse a mezőgazdaság fejlődésének sajátos vonásait.
Csehország	Jellemezze a középhegységek és a medencék gazdasági erőforrásait. Nevezze meg a cseh gazdaság húzóágazatait.	Ismertesse a társadalmi-gazdasági fejlődés történelmi vonatkozásait. Indokolja az ország természeti erőforrásainak és gazdaságának térbeli elhelyezkedését.
Szlovákia	Mutassa be a Kárpátok és az alföldi tájak eltérő szerepét a gazdaság fejlődésében. Nevezze meg a szlovák gazdaság húzóágazatait.	Vesse össze a cseh és a szlovák fejlődési út jellemzőit. Magyarázza a gyors gazdasági felzárkózás tényezőit.
Románia	Nevezzen meg fontosabb magyar vonatkozású városokat. Jellemezze az ország nagytájainak természeti adottságait és gazdasági erőforrásait. Nevezze meg a gazdaság húzóágazatait, Nevezzen meg iparosodó és mezőgazdasági tájakat. Nevezzen meg magyar vonatkozású kulturális központokat.	Magyarázza a gazdasági felzárkózás segítő és hátráltató tényezőket. Magyarázza a fejlődés területi különbségeit.
Délszláv államok	Ismertesse az egykori Jugoszláviát megosztó társadalmi különbségeket. Sorolja fel az utódállamokat, emelje ki az Unióhoz csatlakozott államokat.	Mondjon példát a térség országainak Európa és a világ gazdaságában betöltött szerepére. Hasonlítsa össze a térség országainak kapcsolatát az Európai Unióval.
Szlovénia	Jellemezze a magashegységi és a tengerparti tájak erőforrásait,	Igazolja a többi utódállamtól eltérő történelmi és kulturális

	nevezzen meg jellemző gazdasági tevékenységeket.	jellemzőinek szerepét a gazdaság fejlődésében.
Horvátország	Jellemezze a tengerpart adottságait. Mutassa be a dalmáciai idegenforgalom szerepét az ország életében.	Ismertesse a nemzetiségek területi elhelyezkedését.
Szerbia	Ismertesse az ország gazdasági erőforrásait, a gazdaság területi elrendeződésének jellemzőit, Vajdaság gazdasági szerepét. Nevezzen meg magyar vonatkozású kulturális központokat.	Ismertesse a nemzetiségek területi elhelyezkedését.
8.5. KeletEurópa	Mutassa be a nagytájak természeti, társadalmi-gazdasági adottságait. Hasonlítsa össze az ország európai és ázsiai részének természeti adottságait, mutassa be azok kapcsolatát a népesség eloszlásával. Mutassa be a földrajzi övezetesség jellemzőit Oroszország területének példáján. Hasonlítsa össze tematikus térképek segítségével Oroszország iparvidékeinek földrajzi jellemzőit. Mutassa be Oroszország világgazdasági szerepét.	Ismertesse a volt Szovjetunió társadalmi-gazdasági jellemzőit. Sorolja fel a gazdálkodás természeti és társadalmi problémáit Oroszországban. Ismertesse az ország energiagazdaságának jellemzőit, az energiatermelés környezeti következményeit.
Oroszország	Mutassa be a földrajzi övezetesség jellemzőit Oroszország területének példáján. Hasonlítsa össze tematikus térképek segítségével Oroszország iparvidékeinek földrajzi jellemzőit. Mutassa be Oroszország világgazdasági szerepét.	Ismertesse az ország energiagazdaságának jellemzőit, az energiatermelés környezeti következményeit.
Ukrajna	Jellemezze a Donyec-medence gazdaságának földrajzi összefüggéseit. Jellemezze Ukrajna mezőgazdaságát. Nevezzen meg magyar vonatkozású településeket.	Mutassa be a társadalmigazdasági fejlődést elősegítő és hátráltató tényezőket.

9. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői

Megjegyzés: A kontinensek általános természet- és gazdaságföldrajzi képénél szereplő követelmények a további résztémakörökre is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint

9.1. A kontinensek általános természet- és társadalomföldrajzi képe	Mutassa be az egyes kontinensek földrajzi sajátosságait. Mondjon példákat az egyes kontinenseken előforduló nagyszerkezeti egységekre. Elemezze tematikus térképek alapján a geológiai szerkezet és az ásványkincsek összefüggéseit. Jellemezze a kontinensek nagytájakait, a folyókat, a tavakat. Mondjon példákat a kontinensek	Ismertesse a kontinens szerkezeti felépítését és annak lemeztektonikai hátterét. Mutassa be a kontinensek természetföldrajzi adottságait éghajlati, növényzeti és talajtérképek összehasonlító elemzésével. Ismerje fel diagramok alapján a földrészek jellemző éghajlatait és térképvázlatokon az éghajlati öveget. Mutassa be az egyes kontinensekre jellemző példakkal a vízszintes és a
	főbb erőforrásaira. Ismerje fel képek, ábrák, leírások és tematikus térképek alapján a földrajzi öveget, a kontinensek jellemző területeit, tipikus tájakait. Ismertesse a népességkoncentráció kialakulását, jellemzőit, a népesség egyenlőtlen elhelyezkedésének okát. Magyarázza a kontinensek országcsoportjainak eltérő ütemű gazdasági fejlődését. Ismertesse a mezőgazdasági termelés egyes kontinenseken jellemző típusait és azok fontosabb terményeit. Nevezzen meg sajátos kulturális értékeket az egyes országokban. Mondjon példákat a földrészekről az emberi beavatkozás környezetkárosító hatásaira és ezek következményeire, a károsítás mérséklésének lehetőségeire. Sorolja fel, mutassa meg térképen, és nevezze meg kontúrtérképen a kontinensek tanult nagytájakait, folyóit, tavait, jellegzetes térségeit, országait, azok fővárosát és egyéb gazdasági központjait.	függőleges földrajzi övezetesség rendszerét. Elemezzon keresztmetszetet a kontinensek természeti adottságairól. Mutassa be a kontinensek világgazdasági szerepét, annak változásait.
9.2. Ázsia földrajza		

9.2.1. Ázsia általános földrajzi jellemzői	Ismertesse az ázsiai nagy sivatagok kialakulásának okait. Mutassa be példák alapján a monszun szerepét a gazdasági élet jellemzőinek kialakulásában. Hasonlítsa össze a monszun vidék és terület vonatkozásában a kialakító okokat a forró és a mérsékelt övezetben; jellemezze az öntözéses monszungazdálkodást. Mutassa be a népességrobbanást statisztikai adatok segítségével, mondjon példákat a következményeire és a megoldásukra tett erőfeszítésekre. Magyarázza a népességkoncentrációk kialakulásának okait és következményeit. Ismerje fel a területi fejlettség különbségeit a kontinensen.	Mutassa be a kontinens vallásikulturális sokszínűségét, ennek következményeit a társadalom életében. Ismertesse példák segítségével az ősi kultúrák, a világvallások társadalmat, gazdaságot, környezetet befolyásoló szerepét. Értelmezze miért lett Ázsia a világ új fejlődési és gazdasági pólusa. Elemesse az élelmezési problémák kialakulásának okait, ismertesse a megoldásukra tett erőfeszítéseket. Mutassa be Ázsia elmaradott, szegény térségeinek példáit, elemesse és magyarázza az ottani társadalmi és gazdasági problémák jelenségeit. Elemesse az élelmezési problémák kialakulásának okait, ismertesse a megoldásukra tett erőfeszítéseket.
	Ismertesse a kontinens természeti jellemzőiből adódó veszélyhelyzeteket (földrengés, vulkánkitörés, cunami, tájfun), a védekezés lehetőségeit. Nevezzen meg példákat az eltérő szerepkörű országokra, országcsoportokra (olajországok, mezőgazdasági alapanyag-termelők, összeszerelő-beszállítók, újonnan iparosodott országok, új gazdasági hatalmak)	
9.2.2. Ázsia országai		

Kína	Ismertesse a népességszám növekedésének időbeli változásait diagramok alapján. Hasonlítsa össze Kelet- és NyugatKína mezőgazdaságát. Magyarázza meg, hogyan lett Kína a világ meghatározó gazdasága, Tárja fel a tengerparti és a belső területek fejlettségkülönbségének természeti alapjait, ennek életmódbeli és környezeti következményeit.	Ismertesse a társadalmi-gazdasági fejlődés sajátos vonásait. Mutassa be a külföldi tőke szerepét az ország gazdaságának fejlődésében. Jellemezze Hongkong sajátos szerepét. Mutassa be a gazdasági fejlődés és a környezet-átalakítás kapcsolatát, az ebből adódó környezeti veszélyeket Kína példáján.
Japán	Mutassa be a szigethelyzet és a természeti erőforrások szűkösségének következményeit a gazdasági fejlődésben. Ismertesse a társadalmi-gazdaság fejlődés sajátos vonásait. Nevezze meg a japán ipar fő ágazatait, termékeit. Támassza alá tényekkel Japán szerepét a térség országainak fejlődésében. Igazolja Japán világkereskedelmi jelentőségét.	Mutassa be a gyarmatosítás hatását a térség társadalmi-gazdasági fejlődésére. Támassza alá tényekkel Japán szerepét Ázsia gazdasági fejlődésében. Bizonyítsa a világpiac igényeihez való alkalmazkodás szerepét a gazdaság fejlődésében. Mutassa be a természeti feltételekhez és a társadalmi szokásokhoz alkalmazkodó japán mezőgazdaság vonásait. Magyarázza meg a japán termőföld-, energia- és nyersanyagszegénység, illetve a biotechnológián és elektronikán alapuló gazdasági hatalom összefüggéseit.
India	Ismertesse az ország népesedési folyamatát és ezek összefüggését az élelmezéssel. Támassza alá példákkal a társadalmi, vallási hagyományok szerepét India	Igazolja gyarmati múlt hatását az indiai társadalmi-gazdasági fejlődésben. Hasonlítsa össze Kína és India demográfiai jellemzőit, a folyamatok

Délkelet-Ázsia iparosodott és iparosodó országai Délnyugat-Ázsia	gazdasági életben. Jellemezze a természeti adottságokhoz igazodó indiai mezőgazdaságot, nevezze meg fő terményeit. Mutassa be indiai példák alapján a duális gazdasági szerkezet sajátosságait. Nevezze meg a térséghez tartozó országokat. Mutassa be példák alapján a térség országainak sajátos társadalmigazdasági fejlődését, azok természeti és társadalmi hátterét. Csoportosítsa az országokat a fejlődési út sajátosságai alapján. Nevezzen meg sajátos kulturális értékeket. Nevezzen meg a területen élő népeket. Mutassa be a terület kőolajgazdagságának világgazdasági jelentőségét. Ismertesse példák alapján a kőolaj szerepét a térség országainak társadalmi-gazdasági életében. Mondjon példákat eltérő gazdasági fejlettségű országokra. Nevezze meg a török és az izraeli gazdaság jellemző vonásait és termékeit.	társadalmi-gazdasági következményeit. Mutassa be az indiai iparfejlődés eredményeit és ellentmondásait, a külföldi tőke szerepét. Fejtse ki az indiai hagyományosan zárt társadalom és az informatikai társadalom ellentmondásait. Értelmezze az ország szolgáltatáskereskedelemben betöltött szerepét. Fogalmazza meg az egyes fejlődési hullámok (csoportok) országainak hasonló és eltérő gazdasági vonásait. Értelmezze a térség világgazdasági jelentőségét. Bizonyítsa a térség geopolitikai fontosságát. Mutassa be a vallás meghatározó szerepét a társadalmi-gazdasági életben. Nevezze meg térség főbb kulturális értékeit, vallási központjait. Értékelje a térség idegenforgalmi adottságait. Értelmezze Törökország kultúrák és kontinensek között betöltött híd szerepét. Ismertesse Izrael sajátos társadalmigazdasági fejlődését, az izraeli gazdaság jellemző ágazatait, termékeit.
9.3. Ausztrália és Óceánia földrajza	Jellemezze Ausztrália és Óceánia sajátos természeti adottságait, erőforrásait. Mutassa be példák alapján ezek hatását a társadalmigazdasági éltre.	Ismertesse az elszigetelt fekvés következményeit. Mutassa be a természeti adottságokban megnyilvánuló összefüggéseket és az ausztrál gazdaság legfőbb vonásait. Értékelje Ausztrália és Óceánia szerepét a világgazdaságban.

9.4. A sarkvidék földrajza	Hasonlítsa össze a két sarkvidék földrajzi adottságait. Mutassa be a globális éghajlatváltozás következményeit.	Értelmezze: a sarkvidékeket mint sajátos élettereket. Ismertesse az Antarktikán működő kutatóállomások jelentőségét.
9.5. Afrika földrajza		

9.5.1. Afrika általános földrajzi jellemzői	Jellemezze Afrika domborzatát, mutassa be kapcsolatát a földtani szerkezettel. Mutassa be a mezőgazdasági termelés övezetes elrendeződését. Mutassa be a trópusi mezőgazdaság jellemző formáit (talajváltó, ültetvényes, oázis- és legeltető gazdálkodás) és az azokhoz kötődő életmódok különbségeit. Értékelje a gazdasági fejlődést befolyásoló természeti és gazdasági tényezőket. Ismertesse a népességrebbanás következményeit a kontinensen. Mutassa be a fejlettség területi különbségeit, okait. Elemezze a gazdasági fejlődést nehezítő tényezőket. Mondjon példákat a gazdaságilag fejlett és elmaradott területekre, országokra, jellemző gazdasági termékekre. Ismertesse a kontinenst veszélyeztető sajátos környezeti problémákat és a mérséklésük lehetőségeit.	Hasonlítsa össze Afrika különböző természeti földrajzi adottságú tájainak gazdasági életét. Mutassa be a gyarmatosítás következményeit, a társadalmigazdasági elmaradottság okait, a népesedési problémákat, a megoldási lehetőségek ellentmondásait. Jellemezze a kontinens világgazdasági szerepének alakulását. Ismertesse népek és kultúrák találkozásából adódó problémákat példák alapján.
9.5.2. Afrika regionális földrajza	Mutassa be Afrika tipikus tájainak (sivatag, oázis, éhségövezet) természeti, környezeti és társadalmigazdasági sajátosságait. Hasonlítsa össze Észak-Afrika és trópusi Afrika földrajzi adottságait. Nevezzen meg példaországokat és jellemző gazdasági tevékenységeket, termékeket. Mutassa be a társadalmigazdasági felzárkózás lehetőségeinek példáit.	Magyarázza az ősi kultúra és a globalizáció sajátos kapcsolódását Egyiptom példáján.

	Ismertesse Száhel-öv környezeti problémáit, a kialakulásában szerepet játszó tényezőket.	Ismertesse a Száhel-öv problémájának természeti, társadalmi, egészségügyi összefüggéseit, a nemzetközi segítségnyújtás szerepét a problémák mérséklésében. Mutassa be a Dél-afrikai Köztársaság fejlődésében szerepet játszó tényezőket. Igazolja, hogy az ország a kontinens meghatározó gazdasági központja.
9.6. Amerika földrajza		

9.6.1. Amerikai általános földrajza	Hasonlítsa össze Észak-, Közép- és Dél-Amerika természeti adottságait, erőforrásait. Igazolja példákkal az észak-déli nyitottság és a kelet-nyugati zártság éghajlati következményeit, veszélyhelyzeteit Észak-Amerikában. Mutassa be a vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség hatását a gazdálkodásra. Mutassa be a kontinens társadalmi-kulturális alapon történő felosztásának jellemzőit, a népességkeveredés következményeit. Jellemezze a népesség területi eloszlását, tárja fel ennek okait. Ismertesse az urbanizáció kontinensrészekenként eltérő vonásait, nevezzen meg agglomerálódó térségeket. Hasonlítsa össze az ültetvényeken és a farmvidékeken folyó termelést. Mondjon példákat az ipar szerkezetének és fejlettségének különbségeire az egyes kontinensrészekben. Ismertesse a kontinenst veszélyeztető sajátos környezeti	Vesse össze a dél-amerikai és az afrikai földrajzi övezetességet, indokolja a különbségeiket. Vizsgálja meg a földrész szerkezeti felépítésének, szerkezetfejlődésének gazdaságot és életmódot meghatározó szerepét. Elemezze összehasonító módon az észak-, dél- és közép-amerikai tájtypusokat. Ismertesse amerikai példák alapján a népességkoncentrációk, a városodás és a városiasodás, a településgyűttek, az agglomerációs zónák kialakulási folyamatait, területileg eltérő jellemzőit. Mutassa be amerikai példák alapján a népesség városba áramlásának okait és jellemzőit. Vázzon fel az erőforrásgazdálkodástól a tudásalapú társadalomig ívelő fejlődési utat Amerikában. Fejtse ki a technológiai övezet jellemzőit. Jellemezze a technopoliszt, ismertesse szerepét a modern amerikai gazdaság fejlődésében.

	problémákat, a mérséklés lehetőségeit.	
9.6.2. Amerika országai regionális földrajza Amerikai Egyesült Államok	Mutassa be az USA világgazdasági vezető szerepének kialakulását, valamint jelenkori szerepét a világ gazdasági és pénzügyi folyamatainak alakulásában. Értékelje fejlődésének természeti és társadalmi feltételeit. Jellemezze az ország gazdaságát a gazdaság térbeli elrendeződésének és szerkezetének átalakulását.	Ismertesse a népesség összetételének változásait, a bevándorlás szerepét az USA társadalmi-gazdasági fejlődésében. Mutassa be összefüggéseiben és elemezze az USA-beli nagy gazdasági körzetek fejlődésének tendenciáit, az ezeket kiváltó okokat. Mondjon példákat az amerikai TNCK világgazdasági szerepére.

	Hasonlítsa össze az egyes gazdasági körzetek jellemzőit.	
Kanada	Az ország erőforrásainak ismertetében mutassa be a NAFTA-ban betöltött szerepét.	Ismertesse a gazdasági fejlődés sajátosságait, területi jellegzetességeit, ismerje fel a közöttük meglévő összefüggéseket, tárja fel az USA-val kialakult szoros gazdasági együttműködés földrajzi alapjait.
Latin-Amerika	Ismertesse Latin-Amerika gazdasági fejlődését befolyásoló tényezőket. Ismertesse a gazdasági fejlődés sajátosságait, területi jellegzetességeit. Mutassa be a fejlődés területi különbségeit. Jellemezze a gazdasági fejlődés gócpontjait.	Ismerje fel a latin-amerikai gazdasági fejlődés összefüggéseit. Példák alapján mutassa be Latin-Amerika világgazdasági szerepét.
Mexikó	Az ország erőforrásainak ismertetében mutassa be Mexikó NAFTA-ban betöltött szerepét.	Ismertesse az USA és Mexikó határán kialakult gazdasági övezet jellemzőit. Mutassa be Mexikó példáján a fejlődő országok városiasodásának jellemző vonásait.
Brazília	Mutassa be a brazil gazdaság erőforrásait, a gazdaság jellemző ágazatait, területi elrendeződését.	Mutassa be a területi gazdasági különbségek természeti és társadalmi okait. Igazolja, hogy Brazília a feltörekvő országok csoportjába tartozik. Elemezze a fejlődést segítő és nehezítő tényezőket.

„Banánköztársaságok”, adóparadicsomok	Mondjon példát ún. banánköztársaságra. Ismertesse gazdaságuk sebezhetőségének okait. Nevezzen meg adóparadicsomokat a térsgben. Fogalmazza meg gazdasági jellemzőiket.	Elemezze a gazdasági sebezhetőség következményeit. Mutassa be a fejlődés társadalmigazdasági ellentmondásait az adóparadicsomok példáján. Értelmezze világgazdasági szerepüket.

10. Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei

Megjegyzés: A témákhoz kapcsolódó követelmények az egyes geoszféráknál és a gazdasági tevékenységeknél is szerepelnek. Itt csak az ismeretek szintetizálásával kapcsolatos követelményeket soroljuk fel.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
10.1. A globálissá váló környezetszennyezés és következményei	Mondjon példákat a természeti katasztrófák és az ember okozta környezeti problémákra. Mutassa be azokban a társadalom felelősségét. Ismeresse a megoldásokra irányuló	Értelmezze a környezeti válság kialakulásának okait és folyamatát. Mutassa be a földrajzi környezetnek a társadalmi tevékenységek hatására bekövetkezett változásait.

	nemzetközi törekvéseket, indokolja az összefogás szükségességét. Mutassa be példákkal az egyik geoszférában történt beavatkozás hatását más geoszférákra. Ismeresse példák alapján a lokális szennyeződés globális következményeit. Mutassa be a környezetkárosítás élethelységekre, életminőségre gyakorolt hatását példák alapján. Elemezzen a témához kapcsolódó forrásokat.	Rendszerezze különböző szempontok alapján a szférákat ért környezetkárosító hatásokat és tárja fel ezek összefüggéseit. Mutassa be ábrások segítségével a földrajzi környezetben a társadalmi tevékenységek hatására bekövetkezett változásokat. Alkosson véleményt konkrét példák, esetlelmzések alapján a témához kapcsolódó szemelvények elemzésekor.

10.2. A demográfiai és urbanizációs válság	Mutassa be a népességszám alakulásának (növekedés, csökkenés) társadalmi-gazdasági következményeit és összefüggéseit. Ismertesse a népességrobbanás kialakulásának okait, következményeit és területi jellemzőit. Értelmezze, hogy miért szükséges a demográfiai robbanás megfékezése, a háborús és a katasztrófaveszélyek felszámolása. Mutassa be példák alapján a nagyvárosok terjeszkedésének környezeti következményeit. Elemezzen a témához kapcsolódó adatokat, ábrákat, szövegeket.	Mutassa be logikai kapcsolatok feltárásával, hogy a népességszám alakulása hogyan befolyásolja a Föld energia-, nyersanyag-, fogyasztási cikk- és élelmiszerigényét. Lásd ennek területi különbségeit, összefüggéseit a társadalmi-gazdasági fejlettséggel. Példák alapján igazolja az urbanizációs folyamatok eltérő területi jellemzőit és ezek összefüggéseit a környezet állapotával. Értelmezze a fejlődő világ urbanizációs válságának társadalmigazdasági összefüggéseit és következményeit. Mutassa be az összefüggést a környezet állapotának romlása és az életminőség alakulása között. Mutassa be az összefüggést a városi életforma és a környezet fokozott terhelése között. Igazolja példákkal az életminőséget befolyásoló előnyöket és hátrányokat.
10.3. Élelmezési válság	Ismerje fel az élelmiszer termelésének és fogyasztásának területi ellentmondásait. Bizonyítsa példákkal a fokozódó mezőgazdasági termelés környezeti hatásait. Mondjon példát a genetikailag módosított termékek előállításának, elterjedésének lehetséges következményeire. Elemezzen a témához kapcsolódó	Ismertesse az élelmezési válság kialakulásához vezető társadalmigazdasági és környezeti folyamatok összefüggéseit. Magyarázza a bioszféra és a talaj sérülékenysége és az élelmiszerellátás összefüggéseit. Jellemezze a biogazdálkodást.
	forrásokat.	

10.4. A mind nagyobb méretű fogyasztás és a gazdasági növekedés következményei	Mutassa be a nyersanyag- és energiaválság kialakulásának folyamatát. Ismertesse a hulladékkezelés és a hulladékgazdálkodás fontosságát, vesse össze a különböző megoldási lehetőségeket. Mutassa be példák alapján a hulladékok újrahasznosításának lehetőségeit. Ismertesse példák segítségével az egyén szerepét, felelősségét a fenntartható gazdálkodás kialakításában.	Igazolja az energia- és nyersanyaghatékony gazdálkodás lényegét, az alternatív energiaforrások hasznosítási problémáit. Mutassa be a környezeti szempontok érvényesíthetőségét a termelésben és a fogyasztásban. Vesse össze a fogyasztói társadalom és a tudatos fogyasztói magatartás jellemzőit.
10.5. A környezet- és a természetvédelem feladatai	Ismerje fel a globális környezeti problémákat hírekben, folyamatokban, jelenségekben, és mutassa be kialakulásuk főbb okait. Ismertesse a globális környezeti problémákkal foglalkozó legfontosabb nemzetközi szervezetek (FAO, UNESCO, WHO, WWF) főbb tevékenységeit. Soroljon fel a természeti-táji értékek és az emberiség kultúrkincseinek védelmében tett lépéseket, igazolja ezek fontosságát. Ismerje a környezet védelmében született főbb egyezményeket, irányelveket, célkitűzéseket, mutassa be a megvalósítás eredményeit és nehézségeit. Mutassa be az egyén társadalmi szerepvállalásának lehetőségeit, a tevékeny közreműködés példáit a környezet védelmében. Mutassa be példák alapján a helyi szerveződések, illetve a regionális és nemzetközi összefogás feladatát és lehetőségeit a környezet védelme és a fenntarthatóság elérése érdekében.	Igazolja, hogy a környezet állapotának feltárása, értékelése és egyensúlyának megóvása globális összefogást igényel. Értelmezze a legfontosabb nemzetközi környezetvédelmi egyezményeket. Mutasson meg a világtérképen néhány nemzetközi védelem alá eső területet. Értelmezze szemelvények segítségével a fenntarthatóság fogalmát, a fenntartható fejlődés elméletét és lehetőségeit. Ismerje a témakörhöz tartozó aktualitásokat.